

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Terénní výzkum vlivu sportovního kurzového
sázení na sociální aspekty života sázkařů**

Jonáš Háger

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Terénní výzkum vlivu sportovního kurzového
sázení na sociální aspekty života sázkařů**

Jonáš Háger

Vedoucí práce:

Mgr. Ladislav Toušek, Ph.D. – KSA

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

Poděkování:

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Ladislavu Touškovi Ph.D. za cenné rady během jejího vypracování. Díky patří i mé rodině a přátelům za podporu během celého mého studia.

Obsah

1	Úvod	1
2	Informativně-přehledová část	3
2.1	Multi-dimenzionalita tématu.....	3
2.2	Charakteristika hazardní hry a stručná historie sázení	4
2.3	Vliv sázení na sport	9
3	Metodologie	11
4	Teorie	14
4.1	Inspirace v literatuře a filmu	14
4.2	Habitus sázkaře a sociální pole.....	15
4.3	Kritický pohled na Geertzovu <i>Záludnou hru</i>	16
4.4	Co dopomohlo popularitě sázení a proč sázkař sází?	21
4.5	Význam výhry a prohry a tzv. herní závrať.....	25
4.6	Stigmatizace sázkařského světa	27
4.7	Propojení sázení s sportováním a maskulinita sázení	28
5	Praktická část	33
5.1	Sázkařovo zkreslené vnímání reality	33
5.2	Trumfy sázkaře versus trumfy sázkové kanceláře	34
5.3	Interpretace identifikovaných témat z rozhovorů.....	37
5.4	Závěr	43
6	Resumé	47
7	Seznam literatury a pramenů	49
7.1	Literatura	49
7.2	Internetové zdroje.....	51
7.3	Ostatní	53
8	Přílohy	54

8.1	Fotografie	54
-----	------------------	----

1 Úvod

Cílem práce, která se jmenuje Terénní výzkum vlivu sportovního kurzového sázení na sociální aspekty života sázkařů, je představit svět sportovního sázení z pohledu jeho hlavních aktérů, tedy sázkařů. Práce vychází z vlastního výzkumu, který byl založen na kvalitativním způsobu získávání dat. Pokusil jsem se s pomocí polostrukturovaných rozhovorů a metody tzv. zúčastněného pozorování zaznamenat a poté interpretovat chování sázkařů a stejně tak to, jak se chování sázkařů promítá do jejich působení v neherním světě. Má zjištění jsem poté analyzoval a konfrontoval s poznatky z vybrané relevantní literatury. Svoji práci jsem napsal z *emické* perspektivy. Podstatné pro mě bylo, jak o své sázkařské zkušenosti vypovídali sázkaři samotní.

Důraz jsem kladl především na to, abych vysvětlil, jak se člověk stane sázkařem. Pokusil jsem se také odpovědět na otázky, v čem spočívá atraktivita sázení a co sázkaře motivuje k tomu, aby sázel. Je to jen touha po rychlém zbohatnutí? Anebo jsou tu i další motivace? Jak sázkař sází a proč to tak dělá? Jak dojde k tomu, že se sázení stane ze sázkařovy víkendové zábavy prioritou, a jak v tomto případě ovlivní sázení sociální život sázkaře samotného a jeho nejbližších? Jakým reakcím sázkař ze strany nesázejících lidí čelí? Jaká je jeho sázkařská perspektiva? A proč na sport sází převážně muži?

Práci jsem pro lepší přehlednost rozčlenil do pěti hlavních částí: úvod, informativně-přehledová část, metodologická část, část teoretická a část praktická. V úvodu představuji práci, její cíle, způsob uspořádání i členění jednotlivých částí a kapitol.

V části informativně-přehledové ukazují, jaké místo má hazard v současné společnosti a v současné ekonomice. Poté uvádím základní charakteristiky hazardních her, jedny z prvních dochovaných záznamů o sázení a také to, kde se vzala moderní instituce sázky v té podobě, jak ji známe dnes. Ukazují, že sázení se začalo významněji rozvíjet v době, kdy se začal rozvíjet dostihový sport a tyto dva fenomény se i nadále

vzájemně posilovaly. Dále představuji fakt, že sázení bylo zpočátku zábavou aristokracie a že to byla právě vrstva aristokracie, která utvářela dostihovou a sázkařskou kulturu. Na úplný závěr této části bilancuji, v čem sázení ovlivnilo sport negativně a v čem pozitivně.

V části věnované metodologii podrobně vysvětluji, jakým způsobem jsem získával data. Uvádím informace o polostrukturovaných rozhovorech, které jsem provedl s respondenty a představuji svoji osobně angažovanou pozici, ze které jsem práci napsal. Uvádím, že má aktérská pozice v tématu je způsobena tím, že jsem sám sázkařem, sportovcem a navíc ještě pracuji v sázkové kanceláři.

Po této části následuje část teoretická. V části teoretické se zaměřuji na několik témat. Nejprve vysvětluji, z kterých autorů jsem čerpal při psaní této práce nejvíc a proč jsem tak činil. Dále představuji fakt, že sociální realitu svého výzkumu nazírám optikou termínů francouzského sociologa a antropologa Pierra Bourdieu. Na to navazují poměrně dlouhou kapitolou, ve které se zamýšlím nad Horáčkovou kritikou Geertzovy interpretace kohoutích zápasů na Bali. Na této kapitole (4.3), na této kritice a i na jednom dalším příkladu poukazuji také na výhody psaní práce z osobně angažované perspektivy. Dále uvádím, že jedním z hlavních důvodů, proč se stalo sázení na sport tak oblíbeným, je jeho snadná přístupnost. Poté se zamýšlím nad významem výhry a prohry pro sázkaře samotného. V závěru teoretické části se věnuji stigmatizaci, které svět sázení dlouhodobě čelí a fenoménu maskulinity sázení, tedy proč na sport sází převážně muži.

V poslední části práce, části praktické se daleko častěji než v předchozích částech obracím na data svého výzkumu. Ukazuji, jak zásadně sázení ovlivňuje životní režim sázkařů. A v kapitole 5.2, která předchází výroky respondentů z polostrukturovaných rozhovorů a jejich interpretaci vysvětluji, jaký je „stav trumfů“ na pomyslném „hracím stole“ před započítáním sázky na straně sázkaře a sázkové kanceláře. Kapitola 5.3 a závěr jsou vrcholy mé práce. V kapitole 5.3 uvádím identifikovaná

témata z rozhovorů s respondenty a vysvětlují logiku jejich jednání. V závěru pak shrnují, co práce přinesla a vyjadřují v krátkosti svůj názor na budoucnost gamblingu a jeho funkci.

Jsem si vědom toho, že vzhledem k omezenému rozsahu bakalářské práce může mé vypracování v některých částech působit velmi stručně. Práce je proto vhodná pro případné další rozšíření či pokračování, kde by byla jednotlivá témata hlouběji rozpracována.

2 Informativně-přehledová část

2.1 Multi-dimenzionalita tématu

Termín gambling je označením pro hazardní hru a je zastřešujícím jak pro hry v kasinu, hrací automaty, sportovní sázení, číselné loterie, tak všechny další hazardní hry. Gambling je v dnešní době široce rozvětvené, často mediálně diskutované téma, obrovský miliardový (uvedeno v dolarech) obchod a sociálně kulturní fenomén světového významu, který se neustále a velmi dynamicky rozvíjí (Cassidy, Loussouarn, Pisac, 2013: 2). Pro ilustraci, jak významné místo zaujímá gambling v současné světové ekonomice, uvádím, že celosvětové tržby z gamblingu byly v roce 2012, 430 miliard dolarů. Pro srovnání: tržby za vstupenky do kin ve stejném období byly 34,7 miliard dolarů a tržby za alkoholické nápoje byly ve stejném období jeden bilion dolarů. Gambling se svým finančním potenciálem má schopnost nastartovat či zrychlit růst ekonomiky a nejednou byl použit jako nástroj k řešení finanční krize zadlužených nebo i bankrotujících států (Cassidy, Loussouarn, Pisac 2013b: 30).

Je mnoho historií gamblingu, ať už je to historie právní, ekonomická anebo např. historie psychologická (Miers 2013: 71). Já hodlám zkoumat gambling (konkrétně svět sportovních kurzových sázek) z pohledu sociálních věd. Chci se vyvarovat jiných pohledů, např. pohledu psychologie, která pohlíží na gambling téměř jen jako na patologický jev, což je dle mého soudu pohled nekompletní.

Domnívám se totiž, že gambling je v současné době multidimenzionální problém, k jehož studiu je potřeba přistupovat co nejkomplexněji. Proto jsem přesvědčen, že antropologie je disciplína nanejvýš vhodná pro výzkum fenoménu gamblingu. Antropologie sama svou podstatou zohledňuje více hledisek (*emic a etic*) a věnuje velkou snahu porozumět problému v širších kulturních a sociálních souvislostech, avšak zároveň klade důraz na mikroperspektivu jednání, přičemž nemá nutně ambici vynášet rezolutní soudy. Všechny výše uvedené předpoklady jsou podle mého názoru dobrými predispozicemi pro studium gamblingu jakožto kulturního fenoménu.

2.2 Charakteristika hazardní hry a stručná historie sázení

Tuto kapitolu začnu tím, že představím, jak Horáček (2000) definuje předmět hazardní hry a jaké vlastnosti hazardní hře připisuje:

„Předmětem každé hazardní hry je událost, jejíž výsledek je v okamžiku uzavření sázky z pohledu všech zúčastněných stran nejistý. Hráči, jejichž vstup do hry je záležitostí jejich svobodného rozhodnutí, se ovšem současně spoléhají i na to, co chtějí mít za jisté: že čas, podobný porodní bábě, zrodí v budoucnu skutečnost zřejmou všem a všemi jako skutečnost přijatelnou. Takto zrozená skutečnost (a je v pravdě zrozená, neboť zrodit se může jen to, co bylo počato a co zrálo, a tedy žilo, jen to bylo nezrozeno, a tedy skryto) jejich sázku rozsoudí, přičemž zmíněnému soudu je nutné se podřídit“ (Horáček 2000: 5).

Tato definice, byť je psaná možná až moc literárně se shoduje i s obsahem Zákona o hazardních hrách č. 186/2016, kde je hazardní hra vymezena. Hazardní hra je už ze svého principu dobrovolná. Nikdo nikoho nenutí hrát a hráč může kdykoliv a sám ze hry odejít. Výsledek sázky je definitivní (jako máloco jiného v našem životě). Toto je, dle mého názoru, element mimořádně přitažlivý. Hazardní hra se hraje o peníze

(prvek rizika) a je rovnostářská. Všichni zúčastnění mají stejnou nebo velmi podobnou šanci vyhrát. O výhře v hazardní hře rozhoduje buď náhoda, nebo neznámá okolnost (Zákon č. 186/2016: § 3 odst.).

Hazardní hra budí také zdání anonymity. Sázkář v sázkové kanceláři, ani hráč rulety v kasinu se ostatním sázkařům obvykle nepředstavuje svým občanským jménem, ale většinou pouze přezdívkou. Je faktem, že organizátoři hry znají sázkařovo občanské jméno a mají o něm poměrně hodně informací. Identita občanského jména je z pohledu sázkaře a ostatních sázkařů však druhotná. Pro sázkaře je během hry podstatná jeho identita sázkařská. Tento prvek podporuje to, že můžeme vidět svět sázení jako alternativní vůči světu normálnímu.

Přestože moje práce nemá ambici být historickou studií, je na místě zmínit alespoň stručně historii sázení na sport v dějinách lidstva. Říká se, že sázení je stejně staré jako lidstvo samo. Hra (jež byla a bývá předmětem sázky) měla a má potenciál ovlivnit kulturu své doby (Horáček 2000: 17). Přední myslitelé z různých dob světových dějin měli potřebu vyjádřit svůj názor na sázení. Jedním z prvních byl Konfucius, který označil sázení za špatný zvyk. Jeho následovník Mencius zařadil sázení mezi pět zapovězených činů (Chumley, Wang 2013: 289). Mahátma Gándhí se o mnoho set let později vyjádřil ještě vyhraněněji, když řekl, že sázení na koně (produkt anglického kolonialismu Indie) je sociální zhouba (Puri 2013: 203).

Za jednu z prvních písemně dochovaných památek o sázení, kterou zaznamenal Homér, můžeme považovat dokument z Trojské války, která se odehrála přibližně v roce 1200 před naším letopočtem (Highfield 2008). Tento dokument hovoří o závodě, který uspořádal Achilles, aby uctil památku svého zesnulého přítele Patrokla. A na tento závod se uzavíraly sázky (Horáček 1983: 11). Dalším příkladem sázky v dobách nám již dávno minulých může být pojistná smlouva ve starověkém Řecku na to, zda loď dopluje do cíle své plavby nebo ne (pojištěna byla loď a náklad). Na základě dohody vyplatila pojišťovna

(většinou jedinec) předem pojištenci určitou sumu, která byla nižší nežli hodnota určité lodi. Pokud se loď ze své plavby úspěšně navrátila, obdržela pojišťovna (jedinec) od pojištěnce částku výrazně vyšší. Marže, neboli rozdíl mezi oběma částkami byla pojišťovně odměnou za podstoupené riziko, tím kdo sázel, byla tedy právě ona (Horáček 2000: 55).

Avšak novodobá instituce sázek a tedy i ta, kterou ve své práci řeším, se rodí až v prostředí anglických dostihů. V historických počátcích anglických dostihů stojí závod pouze dvou koní tzv. *match*, který se pořádá mezi dvěma majiteli (Horáček 2000: 55).

Horáček píše, že sázky provázely svět dostihů od samého počátku. Jejich význam občasně kolísal, k nejdůležitějším rysům však patřil vždy, za vlády královny Anny stejně jako dnes. S vývojem dostihů se vyvíjel i druh sázek, jejich způsob i etika. Lidé odjakživa oceňovali, když někdo stál pevně za svým názorem. Dostihový svět přijal tento postoj za svůj a tvrdil, že člověk, který není ochoten věnovat na podporu svého názoru byť nevelký finanční obnos, vlastně žádný názor nemá (Horáček 1983: 106).

Otázkou je tedy výše uzavřených sázek. Nejelegantnější odpověď na ni nabídl slavný epigram připisovaný Ch. J. Foxovi: „Největším potěšením hned po výhře je prohra“. Nezní sice tak vznešeně jako olympijské „není důležité vyhrát, ale zúčastnit se“, v podstatě však sleduje stejnou myšlenku. Sázky, které neohrožují sázkařskou existenci a jsou uzavírané výhradně s cílem zpříjemnit si dostihy, proto zpravidla odsuzují jen přísní mravokárci (Horáček 1983: 106). Zde můžeme vidět, že ona touha po vzrušení, zážitku, přesvědčení se o správnosti svého odhadu a výhře je dnes stejná, jako byla před několika sty lety.

Vzrušení z malých i velkých dostihových sázek však často přerůstalo ve vášeň. Dostihová (a možno říct, že i sázkařská - jelikož sázky se etablovaly v prostředí dostihů) komunita však pohrdala příliš emotivními scénami. Naopak, oceňovala typ sázkaře „gentlemana“, který

své emoce dokonale ovládá. Pochopitelně, že dostihová a sázkařská etiketa se poté postupně přelévá i do dalších oblastí hazardu. Toto je dobře vidět v románě *Hráč*, který napsal Dostojevskij na základě svých životních hráčských zkušeností. Dostojevskij představuje názor, že: „Pravý gentleman se nesmí rozčílit, ani kdyby prohrál celé své jmění. Peníze jsou tak bezvýznamné proti gentlemanství, že skoro ani nestojí za to se jimi zabývat“ (Dostojevskij 1964: 263). Svým názorem se Dostojevskij víceméně shoduje s představou aristokrata, jakožto skoro až otroka umístění ve své sociální třídě aristokracie (je očekáváno, že bude velkorysý, gentlemanský a že penězům bude přikládat jen nepatrný význam).

Dalším velkým hazardním hráčem z řad umělců byl ve své době např. i francouzský malíř Claude Monet, který se jen díky svému úspěšnému sázení mohl žít jako malíř (Harris: 2010). Je třeba si uvědomit, že vzor sázkaře gentlemana je plně kompatibilní se vznešeným náhledem na koňské dostihy. Koňské dostihy byly tehdy a jsou i dnes záležitostí módy, s oblibou je navštěvovala elita společnosti. Jejich kouzlu propadla např. i Marie Antoinetta (Horáček 1983: 133).

Mezi první slavné a opravdu velké sázkaře patřil např. Lord Thomas Foley, který prohrál v sázkách na dostihy sto tisíc liber. Dalším slavným sázkařem a opět aristokratem byl Lord Barrymore, který vzbuzoval obdiv tím, jakým způsobem přijímal výhry i prohry. Jeho vystupování bylo velmi elegantní a doslova královské. Bohužel se mu však podařilo během čtyř let prohrát jeden z největších anglických majetků ve výši tři sta tisíc liber (Horáček 1983: 104)¹.

---

¹ Abych uvedl částky a události do časového a finančního kontextu, uvádím, že v roce 1821 činil průměrný příjem na hlavu na území Velké Británie 22 liber (Horáček 1983: 111).

Legendárním sázkařem byl také proslulý markýz Hastings, jenž zahájil dostihovou sázkařskou kariéru ve svých dvaceti letech v roce 1862 a o rok později už proslul jako jeden z nejvěhlasnějších z těch, kteří se oddávali „mánii sázek“. Nadto byl markýz Hastings spojen s celou řadou společenských skandálů, z nichž nejvýznamnější byl ten, kdy utekl s ženou lady Florence Pagetovou - snoubenkou pozdějšího ministra zemědělství Henryho Chaplina. Následně došlo k tomu, že se během tréninku zranil Chaplinův kůň ryzák Hermit, jeden z favoritů slavného závodu zvaného *Derby*. Hastings, který se o této události dozvěděl, si zahrál na *bookmakera* a furiantsky nabídl na Hermitovo vítězství astronomicky vysoký kurz. Veden spíše vztekem než úvahou, pověřil Chaplin několik svých přátel, aby si na Hermita u Hastingse vsadili. Závod se běžel v zasněženém květnovém dni a Hermit překvapivě vyhrál. Henry Chaplin údajně na této sázce vyhrál 120 tisíc liber. Hastings sice ne-gentlemansky utekl s jeho snoubenkou, za což byl kritizován, ale naopak všichni ocenili to, jak nevzrušeně a gentlemansky vyplatil rekordní výhru, která byla pro něj prohrou, a hned poté odjel se spokojeným výrazem na večeři. Do roka a do dne ležel Hastings fyzicky i psychicky vyčerpaný na smrtelné posteli - a až tehdy se přiznal, že mu Hermitovo vítězství zlomilo srdce a po všech stránkách ho zruinovalo. Jeho poslední slova však zněla „Ale nedal jsem to na sobě znát, že ne?“ (Horáček 1983: 107).

Jak jsem ukázal, historie dostihového sportu je s historií sportovního sázení pevně spojena. S tím, jak se začínal globalizovat dostihový sport, začínalo se globalizovat i sázení. V současné době je sportovní sázení již zcela globalizované a v nejrůznějších koutech světa víceméně totožné. Globalizace má však nutně za následek ztrátu originality a autenticity. V první polovině 20. století bylo již sázení umožněno všem vrstvám obyvatel. Tím se pomalu začala vytrácet jeho exkluzivita a s ní postupně téměř úplně vymizel i původní „étos gentlemanství“. V této souvislosti je zajímavé, že první *bookmakeři* (mající většinou pověst sotva gramotných „vagabundů“) se těšili velmi špatné reputaci. Byli označováni za ty, kteří zavlekli neférové praktiky a

korupci do sportu. V jižní Africe dokonce bylo slovo *bookmaker* synonymem pro podvodníka (Horáček 1983: 229) a obecně slovo *bookmaker* znamená, ten kdo vede knihu, což souvisí s tím, že *bookmakeři* zapisovali v počátcích své činnosti sázky do knihy (Horáček 1983: 115).

Co se týče odborně provedených výzkumů, které by se věnovaly hazardu v minulosti, na ty jsou sociální vědy bohužel dosti skoupé. Faktem je, že hazardní hra je lidmi, jak jsem ukázal výše, provozována takřka od nepaměti, ale bohužel články o hazardní hře byly až do sedmdesátých let publikovány jen v periferních žurnálech, jako by se nejednalo o předmět pro vědeckou analýzu dostatečně seriózní. Teprve od doby rozmachu komerčního hazardu v Británii a ve Spojených státech získalo studium hazardní hry legitimní akademický zájem (McMillen 1996: 1).

Horáček považuje za nenapravitelnou škodu, že akademický zájem probudil až zmíněný komerční hazard (Horáček 2012: 293) a absenci etnografických studií z přirozeného životního prostředí hráčů považuje za citelnou (Horáček 2013: 294). Za historické prameny, které by pojednávaly o hazardu v době od 18. do 19. století a první poloviny 20. století, nám mohou sloužit hlavně neodborně zpracované hráčské memoáry, práce jiných disciplín, jež se věnují hazardu jen okrajově anebo případně i cestopisy.

2.3 Vliv sázení na sport

Dopad sázení na sport samotný je dvousečný. Sázení ovlivnilo sport jak pozitivně, tak i negativně. Pozitivní a negativní vlivy sázení na sport vysvětlím opět s pomocí dostihového příkladu, ale názory, které uvádím v této kapitole, jsou samozřejmě aplikovatelné i na většinu jiných sportovních disciplín. Původním cílem dostihů bylo a stále by mělo být zvyšování kvality chovu dostihových koní. Zkouškou kvality koní jsou v tomto případě dostihové závody. Koně by měli být systematicky

připravování k tomu, aby předvedli co možná nejlepší výkony na dráze a dosáhli také pozdějších úspěchů v chovu (Horáček 1983: 12).

Pozitivním vlivem bylo a je, že s globalizací a zvyšováním zájmu o dostihy jako takové rostly odměny pro vítěze na jednotlivých závodech. To logicky vedlo k tomu, že se začala věnovat velká pozornost přípravě žokejů, tréninku i životosprávě koní a rostla konkurence. Díky penězům, které se do dostihového světa dostaly (často právě díky sponzoringu a prostřednictvím sázení, neboť dostihové svazy a závodiště mají poměrně vysoká procenta ze sázek uzavřených na své závody) se vybudovala nová závodiště, hřebčiny a tréninková centra.

Negativním vlivem je tlak sázkových kanceláří na to, aby se závodilo co možná nejčastěji. To snižuje kvalitu závodů na úkor kvantity. Např. v americkém St. Louis běhají koně své závody i několikrát denně (Horáček 1983: 176). Jsou to závody velmi nízké kvality s nízkým ohodnocením, které kromě toho, že nabídnou příležitost si vsadit, vytvářejí prostředí i pro možnou korupci. Nepřináší nic moc hodnotného a se zlepšením kvality chovu dostihových koní nemají vůbec nic společného. Není ani v lidských a ani v zvířecích silách pořádat opakovaně několik kvalitních závodů denně. Správnější model je ten, kdy se v jednotlivých zemích pořádá omezený počet vrcholných dostihů, v rámci kterých spolu soupeří špička dostihových koní. Tyto závody jsou pak samozřejmě štědře dotovány.

O dalším negativním vlivu jsem se již lehce zmínil, je jím korupce. Korupce se začíná ve větší míře v dostihovém světě objevovat v okamžiku, kdy se staly sázky přístupné většině lidí. *Bookmakeři*, kteří sázky organizovali, byli častokrát samotnými uplácejícími. K potřebě uplácat je vedl fakt, že v jednotlivých závodech bylo příliš mnoho peněz a samozřejmě také jejich špatný osobnostní charakter.

3 Metodologie

Můj výzkum je výzkumem kvalitativního typu, což znamená, že jeho posláním je porozumět jednání lidí (v tomto případě sázkařů) a je založen na kvalitativním způsobu získávání dat (Disman 2002: 289). Data jsem získával především metodou tzv. zúčastněného pozorování a metodou polostrukturovaných rozhovorů. Obecně je zúčastněné pozorování definováno jako styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které studuje (Disman 2002: 305). A polostrukturovaný rozhovor je definován jako typ rozhovoru, během něhož výzkumník klade otázky na základě předem připravené osnovy rozhovoru. Cílem polostrukturovaného rozhovoru je vytváření kulturních dat prostřednictvím otevřených přímých a nepřímých otázek (Toušek 2012: 94).

Svoji práci jsem napsal z aktérské perspektivy s tím, že jsem se snažil i o jistý odstup. O aktérskou perspektivu se v mém případě jednalo proto, že jsem sám několikaletým sázkařem. Sázení se věnuji každý nebo téměř každý den a trávím jím relativně hodně času. Navíc ještě pracuji již více než rok na pobočce jedné české renomované sázkové kanceláře, kde přijímám sázky. To mi umožňuje být se sázkaři v kontaktu několik dní v týdnu. Od svého školního věku se věnuji také výkonnostnímu sportu, což si myslím přispívá k tomu, že jsem schopen sázení na sport a sport samotný, jež je předmětem sázení, zřetelně a jasně vnímat i v širších souvislostech.

Sázení a sport patří k mému životu a pravděpodobně k němu i nadále patřit bude. A to z podobných důvodů, jako je tomu u mých respondentů. Mám velmi kladný vztah ke sportu, mám rád adrenalin a intenzitu, což jsou věci, které mi sázení a sport nabízí. A také - snad ne úplně naivně - podléhám iluzi o dlouhodobém profitu. Abych doplnil informaci o svém vztahu k tématu, uvádím, že na sázení nejsem závislý. K tomuto tvrzení mě vede jednak subjektivní pocit, ale i reakce blízkého okolí na mé sázení, i můj negativní výsledek v testu organizace

Anonymních gamblerů o tom, zda je člověk patologický sázkař (Nešpor 2006: 13).

Svoji osobní angažovanost v tématu, která mi umožnila psát text z aktérské perspektivy, jsem vnímal jako výhodu. Jsem toho názoru, že z odborných prací o hazardu vynikají ty, které byly napsány právě z aktérské perspektivy, nikoliv tedy „jen“ na základě zúčastněného pozorování. Dle mého názoru je v tomto velmi specifickém tématu velkou výhodou, když autor dobře rozumí tomu, o čem píše. Tento svůj názor šířeji rozvádím na konkrétním příkladu v kapitole 4.3.

Celou prací se nesou stopy mé přítomnosti, které doufám nepůsobí příliš rušivě. Hlavním terénem výzkumu byl prostor sázkové kanceláře, kde jsem, jak jsem, již uvedl zaměstnán, a kde trávím několik dní v týdnu. Myslím, že i díky tomu, jak dlouho jsem v terénu „pobýval“, a díky celkovému osobnímu kontextu se mi podařilo do terénu vplynout. Byl jsem jeho součástí a má přítomnost v něm působila poměrně přirozeně. Se svými respondenty jsem si vytvořil přátelský vztah, v němž panovala sdílnost a otevřenost.

Pro výběr respondentů k polostrukturovaným rozhovorům jsem se rozhodl využít účelový typ výběru. Účelový typ výběru je založen na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno, a o tom, co je možné pozorovat (Disman 2002: 112). Použitím účelového typu výběru jsem dosáhl toho, že jsem měl rovnoměrně zastoupeny typy sázkařů, kteří mě zajímali. Moje respondenty jsem si rozčlenil do třech mnou stanovených kategorií. První kategorií byli závislí sázkaři, které jsem definoval jako sázkaře, kteří absolvovali nebo aktuálně absolvují léčbu své sázkařské závislosti a sázení jim dlouhodobě a pravidelně přinášelo anebo přináší velké problémy. Druhou kategorií byli sázkaři se sklony k závislosti, což jsou sázkaři, kteří prohrávají pro ně velké částky, sázení je dlouhodobě významnou součástí jejich života, tráví jím hodně času, ale jsou stále schopni udržet si jak svou práci, tak svoji rodinu a o odborné léčbě či terapii doposud neuvažovali. Třetí kategorií, kterou jsem si

stanovil, byli rekreační sázkaři, kteří sází nepravidelně a mají své sázení a i čas, který mu věnují, pod kontrolou.

Všechny polostrukturované rozhovory jsem prováděl v neformálním prostředí mimo hlavní terén. Prostředím, kde byly prováděny, se staly restaurace, ubytovny, kde někteří mí respondenti v té době bydleli, anebo bary. Důvodem bylo, že jsem chtěl, aby alespoň na chvíli přestal platit vztah, který platil v hlavním terénu, tedy asymetrický vztah pracovník a klient. S respondenty jsem byl v kontaktu po celý čas svého výzkumu a pozoroval jsem vývoj jak jejich sázkařských, tak i jejich životních příběhů.

Polostrukturované rozhovory byly zaměřeny na začátky se sázením, vztah ke sportu, vnímání sázení v průběhu času, vnímání stereotypů o sázení, stigmatizaci sázkařského světa, motivaci k sázení, oblíbený sport a oblíbenou sázku, nejhorší a nejlepší zážitek spojený se sázením, rituály při sázení, problémy kvůli sázení, dopad sázení na rodinu a okolí, představu života bez sázení, význam výhry a prohry, chuť anebo nechut do sázení, na otázku, co sázení dalo a co vzalo, na závislost na sázení, výhled do budoucna aj.

Během polostrukturovaných rozhovorů jsem častokrát používal techniku *probingu*, tedy nepřímých doplňujících otázek a dovětků, jež stimulovaly mé respondenty k rozvíjení a prohlubování jejich odpovědí (Toušek 2012: 97).

Celkově jsem udělal pět polostrukturovaných rozhovorů. Jejich průměrná délka byla jedna hodina. Udělal jsem také mnoho neformálních rozhovorů, při kterých jsem se svými respondenty sázení probíral nesystematicky a spontánně. Informace o jednotlivých rozhovorech a respondentech jsou uvedeny v praktické části mé práce. Zvukové nahrávky rozhovorů jsem si několikrát poslechl, přepsal, rozkódoval a následně jsem z nich provedl analýzu.

4 Teorie

4.1 Inspirace v literatuře a filmu

Hlavní inspirací při psaní bakalářské práce mi bylo několik děl. Jedním z nich je disertační práce Michala Horáčka *Habitus hazardního hráče*, která byla v upravené podobě vydána i jako kniha (Horáček 2012). Horáčkova práce vyniká tím, že je psaná zpětně a z čistě aktérské perspektivy. Autor píše o svém působení v terénu, které prožil v minulosti, v době, kdy ještě nebyl antropologem, ale živil se jako hazardní hráč a přispěvatel do zahraničních dostihových časopisů (Nejedlý 2013, Koreš 2016). Tato minulost mu umožnila těžit z toho, že jeho splnutí s terénem (který v době nevnímal jako terén, nýbrž jako běžné životní prostředí) bylo bezpochyby „plné“ a dokonale autentické. Horáček působil v terénu jako aktér, jeho pobyt zde nebyl ovlivněn jeho současným akademicko-antropologickým kontextem a nemusel tedy řešit to, co řeší mnozí sociální vědci, např. otázky dodržování pravidel etiky výzkumu (Horáček 2012: 36).

Sám autor (Horáček) uvažuje, že jeho pozice, ze které svoji disertační práci a tedy i knihu psal, by se dala dost možná označit jako svatý grál etnografie, na který si nikdo jiný nesáhl a který střízlivé hlasy poslední doby navrhuji už ani nehledat (Horáček 2012: 39). Tuto úvahu Horáček ještě dále rozvádí, když říká, že je přesvědčen, že sebezáchovným přáním „terénu“ je hledat mezi svými hráči toho, který o něm podá zprávu jako antropolog (Horáček 2012: 41).

Ve své práci celkově preferuji díla psaná z aktérské perspektivy. Proto jsem do ní zařadil jako doplňkové zdroje i román *Hráč* od Fjodora Michajloviče Dostojevského, který napsal Dostojevskij na základě svých hráčských zkušeností a film *Maximální limit*, který byl inspirován skutečnými událostmi a jehož scénář napsal Dan Gilroy a režíroval D. J. Caruso. Obě tato díla podle mého názoru velmi dobře a věcně zachycují svět sázení a hazardu a nijak zbytečně ho nepřikrášlují.

Pochopitelně ale vycházím i z děl, která nebyla napsána na základě aktérské zkušenosti. Tato díla mi pomáhala především uvědomovat si potřebu určitého odstupu a nabízela mi také jiný pohled na věc. Jedním z takovýchto děl je esej Clifforda Geertze, *Záludná hra, Poznámky ke kohoutím zápasům na Bali* a také vysoce ceněné dílo *Qualitative Research in Gambling*, jehož editory jsou Rebecca Cassidy, Andrea Pisac a Claire Loussouarn (Markham: 2015: 1194). Dílo (sborník) *Qualitative Research in Gambling* je unikátní zejména svou multidisciplinarností. Na jeho vzniku pracovali odborníci z řad geografie, ekonomie, práva, sociologie a antropologie. Společně se jim podařilo vytvořit dílo o gamblingu, které není přínosné jen pro jednu disciplínu samotnou a není psáno jen ve stínu paradigmatu jedné disciplíny.

V kapitole věnované maskulinitě sázení často odkazují na článek Rebeccky Cassidy *A place for man to come and do their things: constructing masculinities in betting shops in London*. Teoretickou oporu pro svou práci jsem našel v termínech francouzského sociologa Pierra Bourdieu. Jeho filosofie a přístup jsou podle mého názoru velmi dobře použitelné pro velkou část výzkumů, které se zabývají interpretacemi lidského jednání.

4.2 Habitus sázkaře a sociální pole

Realitu výzkumu nazírám, jak jsem uvedl výše, optikou termínů francouzského sociologa Pierra Bourdieu. Jeho teorie je sice poněkud komplikovaná, avšak lze pomocí ní dobře vystihnout sociální realitu. Dle Bourdieuho jsou složitější společnosti diferenciovány do jednotlivých dílčích sociálních polí. Sociální pole Pierre Bourdieu vymezuje jako relativně autonomní část sociálního prostoru, která se řídí svými vlastními pravidly a je strukturována vlastním systémem distribuce forem kapitálu. Jinými slovy je sociální pole univerzem, které se řídí svými vlastními zákony fungování a transformace, jinými slovy jde o strukturu objektivních vztahů mezi pozicemi, které v něm zaujímají jednotlivci či skupiny konkurující si v boji o legitimitu (Růžička, Vašát 2013).

Bourdieuho metodikou jsem zkoumal i sázkařské sociální pole. Sázkařské sociální pole (či spíše pole sázkařů) je autonomní částí sociálního prostoru, která se řídí svými specifickými pravidly, je strukturováno a podléhá transformaci. Bourdieu uvádí existenci akademického pole, literárního pole a mnoha dalších polí. Z tohoto a dalších důvodů se domnívám, že je možné přijmout existenci sociálního pole sázkařů a jako takovým s ním dále pracovat.

Bourdieu dále svou teorii rozvíjí, když říká, že sociální pole je pak, stejně jako sociální prostor, definováno jako prostor objektivních vztahů mezi pozicemi, mezi kterými dochází k symbolickým či otevřeným bojům mající za cíl buď transformovat, nebo zachovat stávající strukturu pole (Růžička, Vašát 2013). Jednání čili snaha transformovat nebo zachovat stávající řád příslušného pole je pak funkcí pozice, kterou ten který aktér zaujímá v příslušném sociálním poli. Sociální pole funguje pomyslně jako silové pole, nebo jako magnetické pole tak, že aktéry, kteří do tohoto pole vstoupí, ovlivňuje a působí na ně silou své struktury. V rámci svého sociálního pole (v našem případě tedy pole sázkařů) jednají lidé prostřednictvím svých habitů. Habitus je jeden z klíčových pojmů Bourdieuho filosofie. V jeho podání je habitus generativní a jednotící princip, který z charakteristických vztahových rysů, vlastních určitému postavení, vytváří jednotný životní styl, to jest celek, v něm se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností (Bourdieu 1998: 16).

Prostřednictvím svých habitů vnímáme, myslíme a jednáme určitým způsobem, přičemž však nejsme jen pasivní loutkou habitů. Náš habitus inter-reaguje s historickým a aktuálním kontextem. Habitus je neuvědomovaný. Habity jsou ze své podstaty také diferencující a plodí odlišnosti (Bourdieu 1998: 16).

4.3 Kritický pohled na Geertzovu *Základnou hru*

V této části se chci zamyslet nad Horáčkovou kritikou Geertzovy interpretace sázení na kohoutí zápasy na Bali (Horáček 2012: 27, 32-33, 35, 130, 150, 256, 262-266). Tuto kapitolu chci ale především využít

k podpoře svých tvrzení z kapitoly o metodologii, kde jsem prezentoval osobní angažovanost v tématu sázení a psaní z aktéřské perspektivy jako výhodu, která může umožnit lépe pochopit výzkumný problém ve všech jeho souvislostech i dimenzích a zároveň může minimalizovat šanci, že problém či výzkumné téma bude pochopeno špatně.

Geertzova studie o kohoutích zápasech na Bali se stala antropologickou klasikou a je pravděpodobně nejcitovanější studií z těch, které se zabývají antropologií hazardu/sázení.

Samotné kohoutí zápasy fungují podobně jako v minulosti tzv. *match*, tedy dostihový závod pouze dvou koní. Avšak mezi soubojem dvou koní na dostihové dráze a soubojem dvou kohoutů v ringu je ten rozdíl, že v druhém případě jeden ze soutěžících (někdy i dva) zemře/zemřou. Princip balijských sázek na kohouty mi v mnohém připomíná také dnešní internetovou sázkařskou burzu. Nejznámější a největší internetovou sázkařskou burzou je pravděpodobně anglická *Betfair*. Sázkové burzy fungují na platformě, že si sázkaři sází sami proti sobě a sami si nabízejí kurzy. V tomto vztahu tedy nefiguruje *bookmaker* tak, jak je to obvyklé v standartní sázkové kanceláři (Kurzové Sázení: 2017). Příjmem sázkových burz jsou určitá procenta z výher (Tobby Bet: 2015). Podobnost dnešní internetové sázkové burzy se sázením na kohouty na Bali v době Geertzova výzkumu vidím zejména v tom, že sázkaři si sami tvoří a vypočítávají kurz a také v tom, že nejsou stanoveny žádné horní limity sázek (Geertz 2000: 487). Horáček Geertzově výzkumu vytýká zejména následující:

„Zatímco Margaret Meadová prováděla terénní výzkum na samojském ostrově Tai i a neuměla samojsky, Clifford Geertz nemluvil balijsky - míru intimity, již byli schopni ve styku s pozorovanými etniky dosáhnout, to nepochybně výrazně omezilo, a to už jen proto, že závislost poznání na jazyce (na rozdíl od toho, v co věřil Hegel) lze stěží přecenit. Geertz věnoval pozorování kohoutích zápasů

šest dní, ještě podstatnější však bylo, že stejně jako Meadová zůstal pozorovatelem, nikoliv přesídlencem do světa, jehož abstraktní pravidelnosti posuzoval. Sázek na kohouty se nezúčastnil, a proto nepochopil a ani nemohl pochopit nejen jejich technické parametry, ale ani smysl“ (Horáček 2012: 32).

S výše uvedenou Horáčkovou kritikou naprosto souhlasím. Nedovedu si představit sebe samého bez znalosti češtiny a technických parametrů sázek, jak provádím výzkum, který je předmětem této práce. Nedovedu si ani představit, jak Geertz mohl o sázkách na kohoutí zápasy se samotnými sázejícími komunikovat. Nedovedu si také představit, že by byl schopen absorbovat a správně pochopit informace o sázení, které by od Balijců v okamžiku jejich ochoty „rozpovídat se“ dostal. K odvolávání se na šťastnou událost, která Geertzovi otevřela terén (společný útěk s Balijsi před policií, která zasahovala proti nelegálně pořádanému kohoutímu zápasu) a k zamyšlení se nad délkou jeho výzkumu Horáček ještě dodává: „Terénní výzkum není *blitzkrieg* a v zázraky lze sice doufat, ale nikoli je očekávat“ (Horáček 2012: 34). Myslím, že pokud by byl Clifford Geertz v sázení více zainteresovaný, mluvil balijsky a jeho perspektiva by byla dlouhodobější, onen „šťastný zásah“ ve stylu *deus ex machina* by ani nepotřeboval.

Geertzova perspektiva zkrátka není dlouhodobá, (Horáček 2012: 263) a to je problém. Šest dní a padesát sedm zápasů rozhodně není dostatečně reprezentativní počet k zevšeobecnění, natož ke generalizacím².

---

² To, že se Geertz věnoval pozorování kohoutích zápasů šest dní lze spočítat vzhledem k tomu, že víme, že během jednoho dne se konalo devět nebo deset zápasů (Horáček 2012: 263).

Naopak takto malý počet pozorovaných událostí může vést k vyjádřením typu:

„Ve skutečnosti se zdá, vzhledem k tomu, že větší zápasy mají charakter sázek se stejným vkladem, že v movitém majetku těch, kteří se jich pravidelně zúčastňují, vůbec nenastávají významné změny, protože v dlouhodobé perspektivě se to víceméně vyrovná“ (Geertz 2000: 479, 480).

Tato vyjádření jsou spekulacemi. Spekulativnost a zpochybnitelnost těchto vyjádření je možná např. na základě fenoménu, který byl dobře popsán a nazývá se *Monte Carlo Fallacy*. Geertz tomuto fenoménu zjevně podléhá stejným způsobem jako mnozí hráči rulety (Horáček 2012: 263).

Monte Carlo Fallacy je pojem, jenž pochází, jak už bylo zmíněno, z prostředí rulety. Platnost teze, že vyrovnané šance přináší i vyrovnané výsledky, je totiž omezena na Zákon velkých čísel (autorem tohoto zákona je švýcarský matematik Jacob Bernouli) a dlouhodobou perspektivu. Zákon velkých čísel bezesporu platí, ale jen pro extrémně velký počet náhodných pokusů uskutečněných v dlouhém časovém úseku (např. jeden milion pokusů hodů s kostkou). Lidé a zjevně i Clifford Geertz mají tendenci považovat i malý počet čísel (např. dvacet) za reprezentativní (Mella: 2016). Ostatně na špatném pochopení Zákonu velkých čísel je založena i strategie pro hru rulety tzv. *Martingale*³.

Ale to není vše, co by se dalo Geertzovi vytknout. Další věcí je například to, že při svých finančních kalkulacích o tom, zda se Balijci vyplatí nebo nevyplatí sázet, vůbec nebere v potaz náklady zápasu samotného (nákup kohouta, nákup ostruh, rozhodčí aj.), jež z jeho popisu

---

³ Strategie *Martingale*, spočívá prakticky jen v tom, že po každém neúspěšném pokusu člověk násobí svůj vklad (Bluejay 2003).

pravděpodobně sázkař na Bali platí, a tedy mu logicky zmenšují zisk ze sázení (Geertz 200: 467, 466, 465, Horáček 2012: 264).

S Horáčkovou kritikou Geertzovy interpretace kohoutích zápasů na Bali plně souhlasím. Geertzova esej je založena na něčem, co bych nazval nezúčastněné pozorování. Geertzova práce je z teoretického hlediska obdivuhodná a přispívá dle mého názoru k porozumění podstaty maskulinity sázení, stejně tak jako poukazuje na to, že sázení na kohoutí zápasy na Bali je vysoce ritualizovaná činnost, avšak rozbor samotného sázení na kohoutí zápasy na Bali je očividně špatný.

Myslím, že na srovnání příkladu práce Horáčka (kterou představuji v průběhu celé bakalářské práce) a Geertze je vidět, jak může osobní angažovanost v tématu ovlivnit porozumění tématu. Pochopitelně některá témata vyžadují pro to, aby byla správně pochopena, větší míru předporozumění, angažovanosti a aktérství než jiná. Jsem však toho názoru, že právě psaní o sázení z pohledu sázkařů je jedním z nich.

Dalším z příkladů, kdy „ponoření se“ do světa zkoumaných objektů přineslo velmi dobrý výsledek, je např. práce *Body & Soul* Loïca Wacquanta (Růžička 2009: 69). Wacquant se během svého tříletého etnografického výzkumu v boxerském prostředí v Chicagu ponořil do světa boxerů tím stylem, že boxoval, účastnil se zápasů a následoval životní styl boxerů (Růžička 2009: 69, 70, 71). Růžička, jenž recenzuje Wacquantovo dílo v odborném časopise *Gender, rovné příležitosti, výzkum* píše:

„Tady se dostáváme k metodologické dimenzi recenzovaného titulu, kterou považuji za vskutku pozoruhodnou. L. Wacquant zde stojí v rozporu s tradičními učebnicovými poučkami, které varují výzkumníky sociální reality, kteří aplikují metody zúčastněného pozorování, před nebezpečím *going native*, tj. před splynutím se zkoumanou společností, před ztrátou analytického odstupu, který by mohl údajně ohrozit

objektivitu vědeckého poznání. V protikladu k této tradici L. Wacquant představuje svůj vlastní habitus jako nástroj, jehož pomocí se ponořuje hluboko do zkoumané reality. Nechává svůj habitus vlivem vnějších podmínek transformovat spolu s ostatními adepty boxerského řemesla. Stává se plnohodnotnou součástí zkoumané skutečnosti a zažívá a prožívá, vnímá, cítí a má rád úplně stejně jako ostatní členové studovaného společenství.“ (Růžička 2009: 71).

Vývoj etnografie má zřetelně jasnou trajektorii. Etnografie se vyvíjí z původně kabinetního myslitelství k výzkumům, které byly založeny na zúčastněném pozorování a od něj nyní k stále plnohodnotnější a intimnější formě účasti (Horáček 2012: 38).

4.4 Co dopomohlo popularitě sázení a proč sázkař sází?

Dle mého názoru je možné jmenovat několik faktorů, které dopomohly popularitě sázení. V úvodu této kapitoly se krátce zastavím u srovnání sázení s investováním na burze k tomu, abych ukázal, že nejvýznamnějším faktorem, který přispěl k popularitě sázení, je jeho snadná přístupnost. Srovnání sázení a investování na burze se explicitně nabízí. Toto srovnání je častým předmětem diskusí mezi laiky, ale i mezi odborníky. Ukázkovým příkladem velmi úspěšného burzovního spekulanta, jenž při svých spekulacích a obchodech vychází z úvah principiálně podobných těm, které činí i sázkaři, je Warren Buffet.

Warren Buffet je jeden z nejbohatších lidí na světě a majitel investiční firmy Berkshire Hathaway. Velmi zjednodušeně řečeno, Buffet celý život hledá podhodnocené firmy, které mají potenciál k růstu a tím pádem investiční hodnotu. Jeho investiční strategie vychází z toho, že hodnota akcie nemusí reflektovat pravou cenu společnosti (Rektorys 2009). Buffet, coby investor chápe, že kurs, či hodnota akcie je jen číslo, po jehož významu se musíme pít. Musíme zjišťovat rizika, přičemž

riziko není nic jiného než pravděpodobnost neúspěchu. Spekulant spekuluje a dobrý sázkař dělá úplně totéž.

Dobry sázkař hledá mužstvo či hráče, který je v očích veřejnosti a *bookmakerů* podceněný, ale podle něj je schopný vyhrát, a pakliže jej najde, našel hodnotu sázkové příležitosti (stejně jako investor investiční hodnotu). Podobným způsobem se k výše uvedenému vyjadřuje i ekonomický antropolog Keith Hart, který sám během svých studijních let sázel a poté i prováděl spekulace ohledně nákupů měn.

Hart sázel podle výše zmíněné strategie *Martingale* (Hart 2013: 35) a k sázení říká: „Spekulace ohledně nákupů měn jsou pochopitelně také formou sázení“ (Hart 2013: 41) a „pro velké množství lidí, kteří nemají moc peněz, otevírá možnost sázet šanci participovat ve světě ekonomiky i jinak než jen jako pasivní pozorovatelé“ (Hart 2013: 42).

Z Hartova výroku je zřejmé, že motivem sázet může být touha po zbohatnutí. Dalším motivem je potřeba přesvědčit se o vlastní genialitě (genialitě odhadu). Nyní, když jsem ukázal společné rysy v uvažování kvalitních spekulantů a kvalitních sázkařů, přicházím k jednomu z významných rozdílů mezi sázením a odborným investováním. Tím je právě ona snadná přístupnost sázení. Vsadit si může téměř každý. Nejsou zde prakticky žádné nutné vstupní rituály či akty nominace, jako je tomu zapotřebí právě u finančního investování. Sázková kancelář se nachází v každém větším městě a i v každé větší vesnici. Druhým významným rozdílem je opatrnost odborných finančních spekulací a neopatrnost sázení na sport. Tato neopatrnost neboli rizikovost je tím, co mnohé sázkaře přitahuje. Herbert Bloch ve svém článku *The Sociology of Gambling*, říká, že možnost být vítěz, nebo poražený a s tím spojené napětí a vzrušení, nabízí uspokojení emocionálních potřeb jedinců, jejichž životy jsou stále více a více regulovány právními normami a předpisy (Bloch 1951: 218).

S výše uvedeným koresponduje i monolog herce Alfreda Jamese Pacina z filmu *Maximální limit*. Al Pacino (bývalý hazardní hráč Walter Abrams), pronesl na sezení skupiny Anonymních gamblerů k jednomu ze sázkařů, který se právě svěřil ostatním s tím, jak mu sázení komplikuje život, následující projev:

„Já se jmenuji Walter a jsem tady poprvé, ale sezení jako je tohle pro mě nic nového není. Chodím na ně už osmnáct let. Popravdě, přátelé, tohle je už moje 936. sezení v pořadí a za celou tu dobu jsem nebyl ani jednou v kasinu a ani jednou jsem si nevsadil, přísahám, ani cent. Takže velmi dobře vím, jak ti je Leone, věř mi, vím to, slyšel jsem tvůj příběh a je to něco, co sám znám. Ale musím vám říct, že jsem zjistil jedno. Ten problém není v sázení, ale je to v tom, že jsi zmetek, Leone, jako špatný auto. Máš nějaký vrozený defekt a nejen ty, i ty, i ty a i já, my všichni tady jsme nepodaření, možná vypadáme jako ostatní, ale přesto se dost lišíme. Lišíme se svým defektem. Víte, většina běžných hráčů, když jde hrát, tak chce a jde vyhrát, ale když jdeme hrát my, jdeme prohrát - už podvědomě. Já nejsilněji cítím, že žiju, v okamžiku, když mi krupiér odebere žetony a ne když mi je předává, jistě všichni víte, o čem mluvím, i když vyhráváme, je jen otázka času, kdy to zase všechno prohrájeme a vrátíme. Ale když prohráváme, to je něco jiného. Mluvím o hodně velké prohře - o takové, ze které se vám úzkostí svírají vnitřnosti, ze které vám je na umření. Znáte ten pocit, zrovna jste nejmíň po dvacáté přivolali tu nejhorší životní noční můru hned po zhoubném rakovinovém nádoru. Podvacáté jste z toho úplně vedle, takhle tam stojíte a najednou vám to dojde, hele pořád jsem tady, pořád dýchám, pořád jsem naživu. My si to všechno v životě prostě komplikujeme úmyslně, protože si pořád

potřebujeme připomínat skutečnost, že jsme naživu. Leone, tvůj problém není sázení, je to ta potřeba něco cítit, to je ono. Chceš se přesvědčit o tom, že žiješ“ (Caruso, Gilroy 2005).

Na konci filmu je vysvětlení této potřeby „něco cítit“ ještě více rozvinuto v dialogu dvou obchodních společníků, jimž hrozí ekonomická katastrofa a jsou téměř na dně svých psychických, fyzických i finančních sil:

Walter: „Ach, Brandone, ty to necítíš? Copak ty to necítíš!“

Brandon: „Co? Ne, Waltře, nemám tušení, o čem to tu mluvíš.“

Walter: „Ale jo, máš. Já myslím, že máš. Víš, ani ta nejlepší droga na světě tě nedostane tak vysoko. Je to ta chvíle, než se to rozhodne. Hozené kostky tančí po stole a mezi tím a chvílí, než se zastavěj, jsi na vrcholku světa.“

(Caruso, Gilroy 2005).

A v neposlední řadě pomohl popularitě sázení neuvěřitelně propracovaný *marketing* sázkových kanceláří a společností, jež organizují hazardní hry. Když jsem nyní popsal, co je na sázení atraktivní a jak se daří korporacím, organizujícím hazardní hry tuto atraktivitu ještě zesílit a lépe prodat, přejděme k otázce, proč sázkař sází? Domnívám se, že odpověď na tuto otázku není příliš složitá.

Sázkař sází zejména proto, aby byl sázkařem, a sázkařem chce být proto, že jeho sázení je tím, co jej naplňuje. Sázení dává jeho životu intenzitu, náplň a s trochou nadsázky bychom mohli říct, že snad i cíl. Tím cílem může být vyhrávat, vyhrávat a zas a znovu vítězit. Vyhrávat je přirozená tužba většiny lidí. Sázení je neodmyslitelnou součástí sázkařova života, stejně jako je součástí života malíře malování. Všechny ostatní motivace jsou nestálé a proměnlivé, ale tento důvod sázet je pro ně všechny zastřešující a trvalý.

4.5 Význam výhry a prohry a tzv. herní závrať

Zážitky s výhrou a prohrou jsou základem emočního prožitku každého sázkaře. Vnímání výhry a prohry je pochopitelně relativní a je ovlivněno subjektivní zkušeností. Ale i tak můžeme najít některé aspekty, ve kterých chápe většina sázkařů výhru a prohru podobně. Pocit výhry je poměrně jednoduchý. Výhře předchází touha po přepychu, jisté „pobláznění“ a možnost zbohatnutí během velmi krátké chvíle. A po výhře, pakliže je to větší výhra, následuje stav euforie (Reith, Dobbie 2013: 57). Výhra v sázce nepředstavuje jen výhru peněz, ale představuje mnohem víc. Představuje uspokojení, radost, oprostění se od strachu, utvrzení se v tom, že směřujeme správným směrem a opětovné posunutí se o něco výš.

Prohra má hlubší význam než výhra, a to zejména proto, že má potenciál přivodit člověku problémy a dovést ho k zamyšlení. Prohra v sázení pro sázkaře v dlouhodobějším slova smyslu nepředstavuje jen ztrátu peněz, ale představuje i ztrátu času, narušení vztahů a častokrát i smyslu pro život (Reith, Dobbie 2013: 55). Avšak právě ztráta peněz a s tím spojené zadlužení je to, co může spustit řetězec následujících událostí. Sázkař ve chvílích, kdy prohrává, častokrát ztrácí ohledy na ostatní a ubližuje jim, protože pochopitelně sázkaři nejsou jen osamělí jedinci, ale jsou také zapojeni do intenzivních vztahů se sobě blízkými lidmi (Reith, Dobbie 2013: 67).

Hranice mezi výhrou a prohrou je velmi tenká. Silné zážitky spojené s hazardní hrou nás přivádí k pojmu tzv. herní závrať. Herní závrať je často konceptualizovaná v mnoha pracích o hazardních hrách, ale i v pracích o hrách obecně. Francouzský sociolog Roger Caillois popsal čtyři základní principy, které hru rozlišují na čtyři základní kategorie (Prýmasová 2008). Třetí kategorií je kategorie, kterou Caillois nazval *lilinx*. Toto slovo znamená v řečtině „vír“. Hry z kategorie *lilinx* působí závrať a porušují stabilitu těla a vnímání. Dokáží také vytlačit realitu a přinést slastný pocit závratí. Příkladem hry z kategorie *lilinx* může být např. točení

se pořád dokola kolem své osy po dlouhou dobu. Caillois závrat' v takovém slova smyslu, jak je chápána v jeho kategorii her *Illinx*, s hazardní hrou nespojuje (Horáček 2012: 190, Prýmasová 2008). A já se domnívám, že správně. Horáček prezentuje stejný názor, když popisuje svou zkušenost s hazardní hrou:

„Zažil jsem mnoho hazardních her, podobně jako ostatní hráči jsem při nich seděl nebo stál, téměř nehnutě. K „pobláznění vnitřního ducha“ jsme přitom měli stejně daleko jako k vandalismu v sadech nebo na jarmarcích. Ano, v okamžicích napětí těsně před rozhodnutím sázkové příležitosti, třeba *cuku*, se mi potily dlaně a bušilo mi srdce. Cítil jsem vzrušení, které bylo vektorem silné obavy z prohry a naděje na slast výhry, bylo silné, ale k závratí, která by působila fyzickou a psychickou dezorientaci či zmatek, a rozvolňovala mé spojení s realitou, to mělo hodně daleko“ (Horáček 2012: 191).

Jsem toho názoru, že pro pozorovatele je velmi snadné splést si maximální koncentraci na daný úkon se stavem herní závratí. Ale je na místě si uvědomit, že sázkař je schopen během úkonu hazardní hry počítat, vyhodnocovat možnosti, pohybovat se a zvládá i jemnou motoriku (např. odškrtávání si správných tipů na tiket), což jsou samo o sobě věci, které by byly ve stavu herní závratě (tak jak ji chápe Caillois) jen velmi těžko proveditelné. Během chvil, kdy se rozhoduje o výhře, nebo o prohře velkých finančních částek, člověk může zažít hodně „krušné“ chvíle. Může zažít i série takovýchto krušných chvil nebo dní, což může vést dlouhodobě k emocionální vyčerpanosti a v případě závislých sázkařů i k jisté nekompletnosti života, ale nezaznamenal jsem, ať už v literatuře (psané z aktérské perspektivy) nebo během rozhovorů s mými respondenty, že by se někdo zmiňoval o herní závratí v tom smyslu, jak ji popsal Roger Caillois.

Horáček k tomu ještě dodává, že člověk, který vnímá šustot karet výrazněji než kašel nemocné, nepochybně může na okolí působit jako někdo, kdo utrpěl masivní ztrátu soudnosti. Tu také utrpěl, ale jen vzhledem k logické formě ustavující jeden svět. Nikoliv však k té formě, která ustavuje ten „jiný“ (Horáček 2012: 194).

4.6 Stigmatizace sázkařského světa

Stejně tak jako má ve světě sázení významné místo vnímání a prožívání výhry a prohry a stav či spíše nestav herní závratí, tak stejně významným a důležitým pojmem je pojem stigma. Stigma definuje Erving Goffman jako situaci, kdy je jednatel diskreditován a není plně sociálně akceptován (Perez 2014). Stigma může být např. fyzické, životní (zločinecká minulost) anebo kontextuální (setkávání se s „špatnými“ lidmi) apod. Stigmata jsou častokrát založena na nepravdivých nebo polopravdivých stereotypech. Jednotlivá stigmata, jež jsou člověku připsána, jsou velmi těžko odstranitelná (Perez 2014). Domnívám se, že svět sázení čelí také stigmatizaci a stejně tak i sázkaři samotní.

Poznal jsem to při svém terénním výzkumu, kdy mi moji respondenti často sami řekli, že se ani mnohým svým nejbližším nezmiňují o tom, že sází, neboť by byli s největší pravděpodobností odsouzeni. A to i přes to, že sázení provozují pouze jako zdroj zábavy, při kterém nesází ani mnoho peněz. Moji přátelé z řad žen mi dokonce vysloveně kladli na srdce, ať se nikdy nezmiňují před nikým o tom, že sází. I ony to považovaly za něco, co by jim zhoršilo pověst.

Tento stigmatizující trend sázkařského světa není nový. Doklad stigmatizace sázení můžeme nalézt například už i v Dostojevského *Hráči*, kde muž, který zaměstnává vychovatele pro svou rodinu Alexeje Ivanoviče, varuje Alexeje, aby nesázel, neboť by to mohlo jej, ale i celou rodinu kompromitovat, neboť Alexej k nim patří.

„Tentokrát Francouz u stolu nebyl, a tak si generál popustil uzdu. Mezi jiným si neodpustil znovu mě upozornit, že by mě nerad vídal u hráčského stolu. Měl dojem, že by ho velmi zostudilo, kdybych nějak příliš mnoho prohrál. „Ale i kdybyste vyhrál velkou sumu, i to by mě kompromitovalo,“ dodal významně. „Nemám samozřejmě právo poroučet vám, co máte dělat, ale uznejte sám...“ (Dostojevskij 1964: 264).

Ačkoliv se legislativa v České republice a v zemích západní a střední Evropy vůči sázení velmi zliberalizovala (vyjma posledního Zákona o hazardních hrách č. 186/2016, který je dle mého názoru antiliberální a přehnaně restriktivní) k současnému pojetí, kdy je sázení nahlíženo hlavně jako forma zábavy, stigmatizace světa sázkařů je stále silně vnímatelná.

4.7 Propojení sázení s sportováním a maskulinita sázení

V této kapitole, která je poslední kapitolou v teoretické části, nejprve vysvětlím vztah mezi sázením na sport a sportováním samotným a poté se zaměřím na to, co znamená maskulinita sázení na sport. Je faktem, že velkými sázkaři jsou častokrát buď bývalí starší sportovci, anebo mladší sportovci, kteří museli ze zdravotních důvodů ukončit své sportovní kariéry. Člověk, který sportoval, je navyklý na pravidelný přísun adrenalinu, soutěžení a obdiv ostatních. Především však je takový člověk navyklý být v každodenním kontaktu se svojí vášní, tedy sportem. Sportovní sázení mu umožňuje se ve světě sportu „pohybovat“ i po skončení aktivní sportovní kariéry. Tento typ člověka má sport skoro až v posvátné úctě. Tito lidé studují dlouhé hodiny statistiky, pročítají články a navštěvují stadiony, což jsou věci, které by většina z nich nedělala, kdyby nevedly k možnosti si vsadit.

A svět sázení toto jejich snažení legitimizuje a vzhledem ke své formě to pokládá za adekvátní a správné. Přesvědčení bývalého, současného anebo zraněného sportovce o své vyvolenosti, geniálnosti a

předurčenosti k sázení rozhodně není založeno na úplně chybných předpokladech. Tito lidé mají objektivně výhodu lepšího odhadu, neboť posuzují možnosti výsledku událostí ve světě, jehož byli sami součástí. Nesportovci mají tendenci dávat prioritu faktorům, které nejsou pro výsledek zápasu až tak podstatné. Nesportovci jsou ve svém úsudku velmi snadno oklamatelní (například pohybem kurzů). Dobře je propojení světa sázení a světa sportu vidět např. na jedné z webových stránek skupiny Anonymních gamblerů, v sekci Otázky a odpovědi:

Otázka: „Syn mé kamarádky hrál dobře hokej, teď ale kvůli zranění přestal a asi ukončí svojí kariéru. Je mu devatenáct, byl hvězda a měl dost peněz, teď začal sázet na hokej a vydělává si tím dost peněz. Ale já se bojím, aby se z něho nestal patologický hráč.“

Odpověď: „Ambulance, pobytové léčebny a terapeutické komunity pro léčbu závislostí jsou plné mladých mužů, kteří hráli hokej nebo fotbal a z nějakých důvodů předčasně ukončili svoje nadějně se rozvíjející sportovní kariéry. Hazardní hra bohužel dobře nahrazuje vzrušení, na jaké jsou sportovci zvyklí, najednou mají mnoho času, nudí se, ztratili obdiv okolí, těžko se s tím vyrovnávají. Jak víte, že si tím „vydělává dost peněz?“ To že to říká vaší kamarádce? Ze sportovního prostředí mají mladí muži k hazardu velmi blízko, ten provozují, i když sportují, ale většinou je u nich sport na prvním místě. Hlavně ať mu kamarádka nikdy nepůjčuje peníze, ošetří si dobře svůj majetek a je nekompromisní, až se objeví první příznaky problémového nebo patologického hráčství.“ (Neprohraji Život).

A co je to tedy maskulinita sázení? Je maskulinita sázení daná jen faktem, že předmětem sázení na sport je sport, v němž jsou muži obecně zainteresovanější, nebo je to ještě o něčem dalším? Maskulinita sázení na sport znamená, že sázkařská kultura nese mužské rysy chování.

Rebecca Cassidy ve svém článku *A place for man to come and do their things: constructing masculinities in betting shops in London* uvádí dva důvody, proč je sázení zábavou mužů. Prvním je skutečnost, že sázení bylo v celé historii vždy tradiční zábavou mužů. V mnohých rodinách kolují sázkařské tradice, kdy sázel otec, po němž převzal „štafetu“ jeho syn a posléze další potomek a další... A také, že sázení je pro muže vnitřně přitažlivější, protože je založeno na kalkulaci, měření a logice, přičemž ženy preferují spíše intuici a jednodušší výzvy, jako je např. bingo, nebo národní číselná loterie (Cassidy 2013: 1).

Sázení na sport naprostá většina žen shledává nudným a nezajímavým. Je pro ně až moc technické a svým způsobem zbytečně pracné. Ženy se necítí v sázkových kancelářích (pokud zde nepracují) komfortně, nemají rádi hulvátský slang, ruch a zvýšenou pozornost, kterou zde vzbuzují. Navíc zastávají názor, že se v sázkových kancelářích schází zvláštní lidé (Cassidy 2013: 16, 17). Dobrovolně se vzdávají být součástí tohoto světa a přenechávají ho téměř výhradně mužům.

Sázení je pro muže přitažlivé i z toho důvodu, že je nutné se v něm rozhodovat, což navozuje pocit, že jsou slovy básně *Invictus*, kterou napsal William Ernest Henley, „páni svých osudů a svých duší kapitány“ (Untermeyer 1920: 10). Sázení může stejně tak působit bohémsky a marnotratně, což je v kontrastu s hodnotami, které jsou ženám vlastní. Sázení je také záležitostí respektu a ega, prostředkem, jak si získat prestiž, jak zvýšit svůj sociální kapitál v jistých kruzích. Muži rádi sází velké peníze, protože jim to přináší pocit uspokojení.

V očích mužů je sázení projevem zralosti. Sázení není pro chlapce a děti, čemuž přispívá a potvrzuje to i fakt, že je možné se jej účastnit až od 18 let. Je tudíž určeno pro muže. Sázkové kanceláře nabízí možnost ukázat okamžitě své schopnosti a dovednosti a ještě více bezprostředněji sklidit obdiv a chvilkovou slávu.

Neoficiálně tolerují sázkové kanceláře i možnost vybit si emoce (někdy v sázkových kancelářích dochází i k potyčkám mezi sázkaři, slovním urážkám a výbuchům vzteku). Adrenalin je zde citelný (Cassidy 2013: 12). Cassidy v závěru svého článku píše, že v poslední době se sázení přesouvá na internet - a díky tomu se dá předpokládat, že pokud pobočky sázkových kanceláří přežijí, zůstanou maskulinním prostorem (Cassidy 2013: 19). S touto prognózou souhlasím.

Mnoho z toho, co mě zajímá ohledně maskulinity sázení, je vidět i v eseji Clifforda Geertze *Záludná hra: Poznámky ke kohoutím zápasům na Bali*. Geertz ve své eseji uvádí, že diferenciací podle pohlaví je na Bali kulturně krajně potlačena a většina činností je provozována jak ženami, tak i muži. Geertz balijskou společnost označil za společnost nezdůrazňující rozdíl pohlaví, avšak o kohoutích zápasech píše, že jsou překvapivou výjimkou z obecného vzorce platného v balijské společnosti, protože jsou čistočistě mužskou záležitostí. Ženám není dovoleno kohoutí zápasy ani sledovat (Geertz 2000: 461).

Ženy na Bali mohou hrát například ruletu za nevýznamné částky (Geertz 200: 481), ale nesmí mít nic společného s kohoutími zápasy, které vskutku představují ryze mužský svět. Kohout je pro Balijsce hrdé zvíře ztělesňující maskulinitu a kohoutí zápasy nabízí mix nevídané brutality v kultuře, která jinak vyniká spíše mírumilovností. Balijsci ztotožňují sebe samotné se svými kohouty a výhru svého kohouta vnímají jako svoji výhru s pocitem, že oni samotní vyhráli (Geertz 2000: 460,463).

Pro balijské muže je vysloveně vhodné se kohoutích zápasů účastnit. V případě, že by se místní člověk sázek neúčastnil a neposílal by své kohouty do boje, měli by ostatní Balijsci pocit, že jimi pohrdá (Geertz 2000: 486). Stejný pocit by měli i v případě, že by chodil sázet do jiné vesnice. Kohoutí zápasy na Bali významným způsobem ovlivňují minulost, současnost i budoucnost. O kohoutech jsou psány mnohé legendy, jako např. tato:

„Když přijde na kohoutí zápasy, požádají ho o vstupné a on odpoví: „Nemám peníze, zaplatím, až můj kohout vyhraje.“ Je o něm sice známo, že nikdy nevyhrává, ale pustí ho dovnitř, protože král, který tu také bojuje, ho nemá rád a doufá, že až hrdina prohraje a nebude moci zaplatit, vezme ho do otroctví. Aby si pojistil, že tomu tak bude, postaví král proti hrdinovu kohoutovi svého nejlepšího kohouta. Když jsou kohouti postaveni, ten hrdinův uteče a dav, pod vedením arogantního krále zavyje smíchy. Hrdinův kohout se potom rozletí na samého krále, vrazí mu ostruhu do hrdla a zabije ho. Hrdina prchá. Jeho dům je obklíčen královými muži. Kohout se promění v Garuda, velkého mýtického ptáka indických legend, a odnese hrdinu a jeho manželku do bezpečí na nebe. Když to lidé vidí, prohlásí hrdinu králem a jeho ženu královnou a ti se takto vrátí na zem...” (Geertz 2000: 489).

Z výše uvedené legendy je patrné, že význam kohoutích zápasu na Bali je velmi velký. Jazyk každodenní konverzace je z mužské strany prošpikován obraznými kohoutími pojmenováními (Geertz 200: 461). Muži tráví se svými kohouty velké množství času, starají se o ně, krmí je, diskutují o nich a uctivě je pozorují (Geertz 2000: 462). Samotný kohoutí zápas je pak především krvavá oběť, která je nabídnuta s patřičnými zpěvy a dary obávaným démonům k utišení jejich sžíravého kanibalského hladu (Geertz 2000: 464). Kohoutí zápasy v sobě nesou znaky maskulinity a válečnictví.

Myslím, že na příkladu Geertze a Cassidy se mi podařilo ukázat, že sázení na sport (pakliže budeme kohoutí zápasy považovat za sport) má tendenci být zábavou mužů. Sportovní sázení je těžko slučitelné s podstatou ženství.

5 Praktická část

5.1 Sázkářovo zkreslené vnímání reality

V teoretické části své práce jsem popisoval jevy a fenomény sázkařského světa spíše v obecné rovině. Nyní v části praktické bude můj výklad praktičtější, věcnější a více vztažený ke konkrétním postavám a událostem. V této části se budu také daleko častěji obracet na svá data a svá zjištění.

V hráčském světě platí, jak z pohledu sázkařů, tak i z pohledu organizátorů hazardní hry, jiný přístup k času a obecně k realitě než pro většinovou populaci. Pro vášnivého sázkaře se čas neodvívá v minutách a ani ve vteřinách, ale odvíjí se zcela specificky podle následujících příležitostí k tomu si vsadit.

Relevantním se stává to, že dnes odpoledne se hraje 3. kolo německé hokejové ligy a poté navečer zápas kanadsko-americké *NHL* mezi Nashvillem a Arizonou. Skutečnost, že první zápas se hraje ve dvě hodiny odpoledne a druhý zápas v půl třetí ráno, je nepodstatná. Sázení je tím, co určuje denní režim. Zápas, na něž jsou vsazeny velké částky, jsou pro vášnivé sázkaře vrcholy jejich dní. Sázkaři u nich sedí téměř nehnutě buď sami, nebo se svými sázkařskými kolegy v baru, na stadionu či doma. Pozorují každou vteřinu utkání a jsou maximálně koncentrovaní na veškeré detaily. V těchto okamžicích se koncentruje velké množství energie a únava je téměř nepřítomna. Jakákoliv poznámka o zlehčení, zesměšnění či zbagatelizování významu zápasů vyslovená někým ze sázkařů by byla ostatními vnímána jako porušení svatého řádu. Stejně nepatřičně by bylo vnímáno, kdyby v tomto okamžiku začal někdo mluvit o praktických životních věcech nemajících se sportovním sázením nic společného.

Organizátoři hazardní hry si jsou dobře vědomi těchto a dalších okolností a umějí je také náležitě obchodně využít. Chtějí hráče co nejvíce podnítit hrát a riskovat a zpříjemnit jim hru proto, aby pozvedli svůj *business*. Dělají to různými způsoby. Například v žádné herně

v americkém Las Vegas nenajde člověk ani jedny nástěnné hodiny, což má sdělovat to, že na hru není nikdy ani příliš pozdě a ani příliš brzy (Horáček 2012: 296). Toto je umocněno i tím, že do heren většinou neproniká přímé denní světlo, ale je zde světlo umělé, nepřetržitě stále stejně čistě a jasně intenzivní. Dalším příkladem je skutečnost, že se nehraje za peníze, jimiž by snad i kdejaký člověk šetřil a hrál s nimi opatrně a uvážlivě, ale anonymními plastovými žetony, kterými člověk a natož hráč bude spíše pohrdat a bude v pokušení oddávat se s nimi divoké hře (Horáček 2012: 297).

Také sázkové kanceláře pracují se sázkařovým zkresleným vnímáním reality ve svůj prospěch. *Marketing* tohoto průmyslu je dokonale promyšlen a je velmi snadné stát se jeho obětí, chovat se přesně tak, jak je vyžadováno a očekáváno.

5.2 Trumfy sázkaře versus trumfy sázkové kanceláře

Předtím, než přejdu k výrokům respondentů a jejich následné interpretaci, považuji za vhodné popsat „stav trumfů“ na pomyslném „hracím stole“ před započítáním sázky na straně sázkaře a sázkové kanceláře. Tato kapitola umožní lépe chápat výroky mých respondentů.

Hlavním trumfem sázkové kanceláře je, že je to ona, kdo vypisuje kurzy a určuje pravidla, podle kterých bude sázka vyhodnocena. Tato pravidla jsou častokrát dosti nestandardní, ale sázkaři s nimi souhlasí a dobrovolně se jim podvolují (častokrát i nevědomě, protože neznají přesně herní plán, podle kterého jsou sázky uzavírány a vyhodnocovány, a to i přesto, že s ním při své registraci do hry souhlasili). Tento „monopol“ sázkové kanceláře v určování pravidel hry může vyústit až do situace, kdy sázková kancelář může využít svého práva a např. omezit, nebo dokonce i zakázat sázkaři další sázky, pokud tento sázkař sází sofistikovaně a systematicky a je ve své hře „neúměrně“ úspěšný.

Na straně sázkaře jsou hlavními trumfy možnost výběru události, na kterou bude vsazeno a tzv. synchronicita. Synchronicita je pojem,

který zavedl švýcarský psycholog Carl Gustav Jung a švýcarský fyzik Wolfgang Pauli. Pauli, stejně jako mnoho elitních vědců před ním, nebyl schopen vysvětlit hodnotu $1/137$ obsaženou v konstantě jemné struktury (Leith 2009). Vysvětlení hledal dlouho ve fyzice a jejích podoborech, matematice a dokonce i v pseudovědách (numerologie, kabala). Odpověď našel nakonec až po spolupráci s Carlem Gustavem Jungem v psychoanalýze. Synchronicitu oba společně označili jako něco, co vysvětluje příčinně nevysvětlitelné, akauzální setkání jednoho, dvou a nebo více událostí v čase, které tím na úrovni prožívání subjektu získávají význam (National Geographic 2011, Blake 2015).

Se synchronicitou ve své práci pracuje i Horáček a řadí ji mezi hráčovy výhody (Horáček 2012: 196-210). Komunita sázkařů synchronicitu vědomě uznává za svou výhodu. Je to tím, že události v hazardní hře vnímání synchronicity zvýrazňují a dostávají ji do popředí. Rozum má se synchronicitou potíže. Tím, že věříme v kauzalitu, tedy v logickou příčinnost, je pro nás velmi těžko představitelné, že by se mohly vyskytovat akauzální události.

Synchronicita je však nepochybně fenomén univerzálně přítomný ve všech hazardních hrách (Horáček 2012: 202). Můžeme říci, že málokterý fenomén byl podroben tak intenzivnímu (prakticky dennodennímu) zkoumání, jaké poskytuje empirie hazardních hráčů nejrůznějších dob a míst celého světa. Málokterý fenomén byl shledán tak skutečným, respektive stále se uskutečňujícím (Horáček 2012: 203). Dle Horáčkových zkušeností bývají hráči obviňováni (především psychology) z toho, že trpí iracionálními pověrami či iluzemi kontroly nekontrolovatelného (Horáček 2012: 202). Je však na místě si uvědomit, uvádí Horáček, že:

„Pro každého, kdo odmítne připustit, že empirie hráče mapuje snad nevysvětlitelně, ale reálně se vyjevující abstraktní pravidelnosti, a odkáže ji do sféry patologie, která člověka postihuje, kdykoli se stává hráčem,

připomínám, že zastánci synchronicity jsou Carl Gustav Jung (jehož v uvažování zmíněným směrem explicitně povzbuzoval Albert Einstein a ne němž se podílel teoretický fyzik Wolfgang Pauli), geolog Vladimir Vernadskij, spisovatel Arthur Koestler, parapsycholog Joseph Banks Rhine či biolog a spisovatel Stanislav Komárek a mnozí další, o nichž není známo, že by právě hazardní hře holdovali“ (Horáček 2012: 203).

Chytit svoji šťastnou synchronní *fazónu* či, jak píše Horáček *brus* není ani něčím běžným a ani něčím výjimečným. Nečekaně, ale jistě se dříve či později dostaví (Horáček 2012: 205). Ve chvíli, kdy se však tato zdánlivá anomálie vyjeví, je třeba ji rozpoznat a náležitě využít. Horáček píše, že do *brusu* (atribut štěstí) se člověk dostává především tím, že rozpozná, co se zabrušuje (Horáček 2012: 205). A pakliže to rozpozná, pak je potřeba hrát odvážně a vzhledem k situaci adekvátně. To, že svět sázkařů uznává „magii synchronicity“, můžeme říci na základě výroků „ty jedeš“, „máš formu“, „máš *fazónu*“, „jinej by tohle netrefil“, kterých jsem si i já sám poslechl mnoho.

Ve světle výše uvedeného není překvapením, že sázkaři jsou velmi citliví na znamení a symboly, které by snad mohly ohlašovat příchod jejich požehnutí (synchronicity hrající v jejich prospěch). Takovým znamením může být cokoliv. Např. pokud se sázkař desetkrát za sebou vypravil na zápas hokejové extraligy do Plzně a desetkrát během těchto návštěv padlo více než sedm branek, přičemž ve třiceti jiných zápasech plzeňských hokejistů tento počet gólů nepadl, může být informace o tom, že se sázkař půjde na hokejový zápas podívat znovu, pro jiného sázkaře znamením pro to si na sázkovou příležitost, že padne sedm a více branek v zápase vsadit. Výhodu přítomnosti synchronicity ve světě sázení využije ten, kdo je schopen synchronicitu rozpoznat a využít ve svůj prospěch, zkrátka ten, kdo je kompetentní. Takových lidí je však menšina. A to je fakt, který zachraňuje prosperitu sázkových kanceláří a posouvá

synchronicitu z pomyslného „stolu trumfů“ ze strany sázkaře někam doprostřed.

5.3 Interpretace identifikovaných témat z rozhovorů

Během rozhovorů se svými respondenty jsem v jejich výrocích narazil na několik neustále se opakujících témat. Výroky respondentů jsou vděčnou ukázkou toho, jak sami sázkaři vnímají svoji sázkařskou zkušenost a také toho, jak rozmanitá a různorodá sázkařská komunita je. Nejčastěji opakovanými tématy v rozhovorech byla životní lehkovážnost, nekoncepčnost sázení, sportovní minulost, spoléhání se na pomoc okolí a problém s *live* sázkami (sázkami v průběhu utkání).

Výrokem, který dobře ilustruje propojení sportu a sázení na sport je výrok 28letého sázkaře Michala, který popisuje, jak ho sport přivedl k sázení:

"Myslím si, že sport je jeden z důvodů, proč sázím. Vždy mě to bavilo a mám přehled, jak si který sportovec či sportovní klub vede. Své sázení beru jako svého koníčka. Strašně miluji sport a rád se na něj koukám. Jeden z mých největších životních zážitků byl, když jsem jako malé dítě hrál fotbal. Tehdy jsme měli přátelský zápas s týmem z Francie a mně se povedlo dát gól. Byl to tak krásný pocit. Dodnes vzpomínám na to, jak všichni tleskali. Tady v Plzni jsem se ale zatím ke sportu nedostal. Nikoho tady totiž neznám, ale vím, že musím cvičit a posilovat, abych alespoň částečně omezil to svoje sázení a abych neprohrával tolik peněz."

Sázení zpočátku částečně kompenzovalo Michalovi adrenalinové zážitky z aktivního sportování. Později mu už sázení sport nahradilo téměř úplně. Michalova rostoucí záliba v sázení mu poté čím dál více a více komplikovala život, až mu přinesla velké finanční problémy, několik

exekucí a i rozpad manželství. K tomu, kdy se jeho záliba změnila v závislost a v léčbu, kterou se rozhodl absolvovat, říká:

"Moje závislost začala od té doby, co začaly *live* sázky. Když začaly *live* sázky, tak se to spustilo. Když jsem měl peníze, tak všechno šlo na ně. Tím, že jsem se stal závislým na sázení, jsem se stal vlastně i závislým na finanční pomoci své rodiny. Nakonec to dospělo až k tomu, že mi sociální pracovníci v azylovém domě, kde jsem tehdy s manželkou bydlel, dali ultimátum. Řekli mi, že buď půjdu na léčení, nebo nás vyhodí na ulici. Nakonec jsem nastoupil šestitýdenní léčebný program pro gamblery. Ale způsob léčby se mi nelíbil. Měl jsem dojem, že je tam sice hodně lidí, kteří se opravdu chtěli vyléčit, ale současně tam bylo i hodně velmi chytrých lidí, kteří přesně věděli, jak se chovat a co říkat, aby byli doktoři spokojeni. To byl nakonec i můj případ. Celkově to na mě působilo nesmyslně. A během léčby mě navíc opustila manželka."

Na tomto výroku je dobře vidět, jak se původně Michalův osobní problém, stal problémem celého jeho nejbližšího okolí. *Live* sázky, tedy sázky v průběhu utkání, představují velký problém. Většina z těch lidí, kteří jsou závislí na sázení, je závislá právě na sázkách v průběhu utkání. Být závislý na předzápasových sázkách je poměrně raritní, ale v *live* sázkách mnoho lidí dennodenně prohrává více, než si včera umělo představit. Pracovníci středního *managementu* sázkové kanceláře, kde jsem zaměstnán, říkají, že *live* sázky jsou podobné jako ruleta. A stejně riskantní. Myslím, že tento výrok nepotřebuje komentář.

Sázkař Radek je 34letý svobodný muž, který má podobný životní příběh jako Michal. Také on předtím celý život sportoval a jeho problémem jsou *live* sázky. Radek vysvětluje pocity, které při sázení prožívá:

"Sázkař prožívá podle mě tři druhy pocitů. První je, když vyhraje, to je pocit radosti, druhý pocit je adrenalin spolu se strachem, který v sobě člověk má, když si jde vsadit. A tím třetím pocitem je vztek, který se nakupí, když to nevyjde. U mě je ten vztek obrovský, jsem totiž výbušný typ člověka. Už když jsem hrál aktivně fotbal, tak jsem měl problémy kontrolovat svůj vztek. Byl jsem vždy problémový hráč, častokrát, když jsme prohrávali, tak jsem si řekl, že zkusím vyvolat rvačku, když už nic jiného."

V současné době dochází jednou týdně na terapie, kde o svých problémech se sázením mluví s odborníky. Jeho problémy mu pomáhá řešit jeho rodina. Radek sám k tomu říká:

"Protože jsem opakovaně prohrával velké množství peněz a nebyl jsem schopen platit nájem, dala mi mamka kamaráda, které patří byt, kde v současné době s tímto kamarádem bydlím, ultimátum. Řekla mi, že musím rok navštěvovat terapie pro gamblery. A tak příští týden nastupuji. Táta jí bude nosit moje peníze na nájem osobně místo mě, abych je nemohl zase prohrát."

Při našem několikátém rozhovoru se Radek rozpovídal o tom, jak moc si svůj problém připouští a jak vidí svoji budoucnost. Řekl:

„Nejhorší na mém životě je to, že já si uvědomuji všechny své chyby, ale nedokážu s tím nic dělat. Jako kdyby ve mně byl druhý člověk, který by mě ovládal. Chtěl bych s tím už skončit a omezit to, ale ráno se probudím a koukám na hodiny a říkám si, že už by mohli otevřít v sázkové kanceláři, kde pak častokrát strávím celý den.“

Jak Radek, tak i Michal patří do mé první kategorie sázkařů, tedy do kategorie sázkařů, kteří absolvovali nebo absolvují léčbu své závislosti.

Pozoruhodné je, že sport, který je k sázení původně přivedl, jim sázení do velké míry znechutilo. To lze dobře dokumentovat na tomto výroku Radka: „Nedokáži se už bavit jako ostatní lidé a sport už si nedokáži kvůli sázení vůbec užívat. Je mi jedno, kdo vyhraje. Dívám se na to tak, že je to komedie.“ Jak Michal, tak i Radek působí celkově dosti negativně.

Sázkaři, které jsem si zařadil do druhé a třetí kategorie, nesází tak dlouho a jejich výroky působí výrazně pozitivněji. Výrokem, který se shoduje s tím, co jsem napsal v kapitole o stigmatizaci sázení, je výrok 32letého sázkaře Aleše, který v minulosti hrál na výherních automatech a nyní sází na sport:

„Moji rodiče nemají sázení rádi a odsuzují to. Nikomu se to nelíbí, všichni moji známí to odsuzují. A proto se přátelím s Vaškem a s Ondrou, protože vím, že s nimi si o tom můžu popovídat. Dřív jsem měl i období, kdy jsem hrál automaty. Ale s tím jsem už přestal. Nelíbilo se mi to, v hernách se scházeli zvláštní lidé a pak jednou, když jsem šel hrát s kamarádem, jsem byl svědkem toho, jak dostal epileptický záchvat. Po této zkušenosti jsem přestal hrát. Myslím, že hraní na automatech lidi rozděluje a sázení naopak spojuje.“

Výrokem, který ilustruje, že motivací sázet není jen finanční zisk, ale naopak mnohem spíše pocit z výhry, je výrok 45letého sázkaře Jiřího. Jiří, aktuálně nezaměstnaný, rozvedený otec dvou dětí je sázkařem ze starých časů. Sází zásadně přes pobočku, nikoliv přes internet a k financování jeho sázení mu slouží dědictví, které obdržel. Jiří říká:

„Když jsem začínal, tak jsem sázel rád a s chutí, protože jsem byl nadšený na všechny další sázky a taky, protože jak se říká, s jídlem roste chuť. Věděl jsem, že zase jsem udeřil a zase to vyšlo. A tím jsem se polapil, tím úspěchem. Naplňovalo mě to tehdy a naplňuje mě to i

dnes. Bez sázení si nedokážu představit svůj život, protože jsem hazardér. Pro mě už po pár měsících sázení nebyl problém vsadit dvacet tisíc na zápas. Ale nejsou to ty peníze, co mě motivuje nejvíc. Adrenalin a výhra jsou pro mě daleko podstatnější než finanční částka, kterou můžu vyhrát. A taky to čekání než se to rozhodne.“

Je pochopitelné, že Jiřího finanční zázemí mu umožňuje jiný náhled na sázení než ostatním mým, zde zmíněným respondentům. Své finanční zajištění však Jiří považuje i za nevýhodu, když říká:

„Prohrávám proto, že jsem hamižnej. Hamižnost je moje špatná vlastnost. Člověk chce víc a neváží si toho, co má. Já si nevážím peněz a je to proto, že jsem jich měl vždy až moc. Měl jsem vždycky moc peněz, kvůli dědictví, které jsem dostal.“

Toto „nevážení si“ peněz souvisí nejen v případě Jiřího s tím, že typické je, že většinou, když se podaří většině sázkařů vyhrát opravdu hodně peněz, tak vše anebo téměř vše znovu vsadí a během krátké doby o to přijdou.

Peníze jsou mezi sázkaři totiž chápány především jako prostředek pro hru (rozumějme sázku). Mít dostatek peněz pro kvalitní sázení, které nabídne aspoň nějaký zážitek (rozumějme, že po určité době, kdy sázkař sází, se u něj vyvine tolerance podobně jako u uživatele drog a musí sázet sázky za více peněz a s vyššími kurzy), se stává prioritou. Byl jsem v situaci, kdy mi sázkař, který sázel pravidelně sázky za několik tisíc korun, vysvětloval, že raději chodí kupovat chléb na farmářské trhy, neboť je tam levnější než v obchodních řetězcích a on přeci potřebuje peníze na své sázení. Poté k tomu ještě dodal „tady prohrávám velké prachy, ale venku šetřím.“

Samotná prohra však nemá pro sázkaře tak fatální demotivující a demoralizující efekt, jak by nesázkař nejspíš očekával. Většina sázkařů,

jakmile prohraje, je během velmi krátké chvíle připravena hrát znovu. Svou situaci si pro sebe okomentují tím způsobem, že tato prohra nebyla chybou sázení, ale že to byla jen jejich chyba. Sázení v jejich očích za nic nemůže, byla to jen a jen jejich osobní chyba a sázení je pro ně nadále „v pohodě“.

Posledním výrokiem, který zde uvedu, je výrok sázkaře Thomase. Thomas byl rekreačním sázkařem, jehož hráčská epizoda už skončila. Thomas je jediným vysokoškolsky vzdělaným respondentem v mém výzkumu, je mu 39 let a pochází ze Stuttgartu. K sázení se dostal, když pracoval v zahraničí a nevěděl co dělat s volným časem.

"Měl jsem dlouhou chvíli, žil jsem v cizí zemi, a tak jsem začal sázet. Začal jsem s jednoduchými sázkami, ale pak jsem sázel na přesné výsledky, tam byly lepší kurzy. Jednou jsem to uhodl a vyhrál jsem hodně peněz, a to byla totální euforie. Cítil jsem, že musím sázet dál, ale pak jsem to vše prohrál. A pak jsem prohrál další peníze. A pak jsem cítil závislost a chtěl jsem vyhrát vše zpět, ale už mi to nešlo. Moje motivace se měnila, první to byla zábava, pak šlo o peníze a na konci šlo jen o peníze. Sázení je velká zábava na začátku. Postupně ale člověka unavuje a stresuje ho. Je to podobné jako alkohol."

Záměrně jsem vybral jen ty výroky sázkařů, o kterých se domnívám, že jsou nejvíce reprezentativní a relevantní. Během rozhovorů a času prostého pozorování sázkařských interakcí v terénu jsem až na vzácné výjimky nezaznamenal, nevypozoroval a ani nevyslechl (což mě překvapilo), že by se sázkaři snažili nějakým specifickým a osobitým způsobem (pořekadlem, gestem, rituálem atd.) si naklonit štěstí na svou stranu.

Vše, co jsem výše popsal, jsem slyšel a viděl osobně. Je až s podivem, že všichni výše uvedení sázkaři pochází z rodin, které sázení a

ani jakémukoliv jinému typu hazardu neholdovaly. Rodiny, které hazardu neholdovaly, tedy vychovaly sázkaře.

5.4 Závěr

Má bakalářská práce byla postavena na tom, že jsem konfrontoval to, co jsem viděl a to, co mi řekli moji respondenti, s tím, co jsem si přečetl ve vybrané literatuře. Ptám se sám sebe, lhal mi někdo z respondentů? Nakolik kvalitně mi popsali svůj sázkařský příběh? Poškodilo by mou práci, kdyby mi respondenti lhali? Odpovědí je, že pro mě nebylo až tak moc klíčové to, zda mi někdo z respondentů lhal či ne, šlo mi o to zachytit názory sázkařů a to, jak sami sázkaři popisují svůj svět. Ale protože jsem v terénu trávil poměrně hodně času a pozoroval interakce respondentů mnoho hodin několikrát týdně, troufnu si říci, že informace, které jsem od nich posléze dostal během polostrukturovaných rozhovorů, byly z velké většiny pravdivé.

V této práci jsem naplno pocítil, že kvalitativní výzkum je kreativní proces. Mnoho z toho, co jsem se dozvěděl, jsem původně nepředpokládal a zároveň mnoho z toho, co jsem původně předpokládal, se mi nepotvrdilo. Konkrétní zaměření práce krystalizovalo s tím, jak postupně postupovala. Například původně jsem předpokládal, že budu věnovat velkou pozornost rituálům ve světě sportovního sázení, ale po určitém čase jsem si uvědomil, že nevím, jak toto téma uchopit a, že pro psaní o něm nejsem dostatečně teoreticky vybaven.

Ve své práci jsem ukázal, že sázení je poměrně komplikovaný fenomén, který ovlivňuje a je ovlivňován celou řadou skutečností. Vhledem do historie a rozhovory s mými informátory jsem ukázal, že sázení významným způsobem ovlivňuje každodenní život sázkařů. Sázení je pro mnohé sázkaře spíše životním stylem než koníčkem. Je integrální a neodmyslitelnou součástí jejich životů. Je pro ně záležitostí prvořadého významu a tím, co je naplňuje. Naplňující pocit, cíl v podobě každodenního vítězení a možnost prožití adrenalinových zážitků jsou i

důvodem, proč je sázení v mnoha případech tím, co provází sázkaře desítky let jeho života, anebo i celý jeho život.

Podařilo se mi také ukázat, že tím, co činí sázení v prvotní fázi atraktivní pro nově příchozí sázkaře je zejména jeho snadná přístupnost, vidina zbohatnutí a úspěchu, touha po adrenalinovém zážitku, potřeba přesvědčení se o vlastní genialitě a velmi dobře propracovaný marketing korporací, jež organizují a nabízejí sázení.

Myslím, že se mi podařilo také vyvrátit některé stereotypy o sázení. Jedním z nich je například stereotypní názor, že sázkaři nejsou schopni během svého sázení racionálně uvažovat a kalkulovat, podléhají iluzi nekontrolovatelného a během sázení se nachází ve stavu tzv. herní závratí.

Vedle stereotypizace světa sázkařů jsem poukázal i na silnou a dlouhodobou stigmatizaci, které svět sázení čelí. Zaměřil jsem se také na vztah mezi sázením na sport a sportováním a ukázal jsem, jak jsou si tyto dvě oblasti blízké a propojené. Mnoho bývalých sportovců se udržuje ve světě sportu právě prostřednictvím sázení.

Zaměřil jsem se také na fenomén maskulinity sázení a ukázal jsem s pomocí odkazů na antropologické práce o hazardu, že sázení na sport je maskulinní záležitostí zejména kvůli svému historickému kontextu a dále díky faktu, že je pro muže vnitřně srozumitelnější tím, že je založeno na kalkulaci, měření a logice. Muži rádi sází, protože sázení jim poskytuje pocit, že kontrolují svůj život.

Avšak v rozhovorech s mými respondenty bylo vidět, že přílišné zaměření na sázení může vést k sociální izolaci člověka a příliš jednostrannému zaměření jeho života. Neúspěšné sázení pak může také způsobit finanční problémy nejen sázkaři, ale i jeho nejbližším a narušit sociální a rodinný život. Z rozhovorů s mými respondenty vyšlo najevo, že předpokladem k neúspěšnému sázení je sázet *live* sázky, tedy sázky v průběhu utkání, které jsou velmi riskantní.

Moje práce tím, že ukázala na rozmanitost sázkařské komunity, snad také rozptýlila představu o tom, že existuje něco jako „průměrný sázkař“.

Prostor jsem věnoval i zamyšlení se nad vhodností míry osobní angažovanosti v terénních výzkumech. V tomto ohledu jsem dospěl k názoru, že větší míra osobní angažovanosti než je obvyklé může přinést lepší porozumění tématu ve všech jeho dimenzích. Tento svůj názor jsem podepřel příklady. Zároveň jsem ale upozornil, že ne pro všechny výzkumy je aktéřská perspektiva správnou a vhodnou volbou.

Ve své práci jsem často činil srovnání a hodně věcí jsem se snažil vysvětlovat s pomocí příkladů. V textu bakalářské práce jsem vycházel nejvíce z práce Michala Horáčka (*Habitus hazardního hráče*), která mi přijde výjimečná jednak tím, že je založena na aktéřské zkušenosti a dále tím, že pracuje s nejnovějšími metodologickými technikami v antropologii. Avšak vše jsem přijímal kriticky, tak jak by autor odborného textu měl. Sázení je pro mě veliké téma a myslím, že v práci je vidět můj osobnostní rukopis (zejména v druhé polovině práce).

Práce mi dala příležitost studovat sázení na sport z pozic, ze kterých bych ho jinak nestudoval. K závěru bych napsal, že sázení je podle mého názoru narcisistní a přetrvává ještě velmi dlouho. Nevidím žádný trend, který by měl jeho dlouhodobý stabilní rozvoj zastavit.

Souhlasím s názorem, který nabízí Mikal Aasved, autor *Sociologie hazardní hry*, který míní, že gambling představuje převrácení amerických hodnot:

„Etika spoření, sebezapření a akumulace kapitálu byla nahrazena ideologií hédonického konzumerismu. Dnešní Američané dychtivě konzumují disponibilní čas a majetek, Akumulace kapitálu už není pro většinu lidí tak důležitá jako hledání způsobu, jak užít peněz při hledání potěšení a statusu. Důraz na spotřebu je v moderní kapitalistické

společnosti zcela funkcionální. Přijetím hazardní hry a nadšeným karikováním pracovní etiky našich rodičů mainstreamový Američané vpravdě zrcadlí historickou kulturní změnu“ (Aasved 2003: 35, cit. in Horáček 2012: 299).

Jsem také toho názoru, že sázení je plně kompatibilní se současným konzumním pojetím společnosti, která se koncentruje téměř výhradně na spotřebu a bezprostřední okamžik.

Na úplný závěr si neodpustím prezentovat v několika málo větách můj osobní názor na sázkaře jako takové. Naprostá většina sázkařů, které jsem měl možnost potkat, nemá nastavena finanční pravidla svého sázení, a to je jejich velká chyba. Sázkaři sází intuitivně a nemají přehled o svých výhrách a prohrách. Díky tomu a díky selektivní vlastnosti mysli, která jim přirozeně připomíná zejména jejich úspěchy, podléhají falešné pozitivitě. Avšak když opomeneme tuto neprofesionalitu, jsou úspěchu blíže, než si myslí. Tím, co brání sázkařům v tom, aby uspěli, jsou jejich malé ambice i aspirace a pochopitelně tomu odpovídající chování. Podcenění se sázkařů v očích jich samotných nutně vede právě k onomu „neprofesionálnímu přístupu“. Je pochopitelné, že bez maximálního snažení uskutečňovaného správným způsobem nemohou přijít maximální výsledky. Tím, že sázkaři své sázení, ať už veřejně, či jen sami pro sebe, zlehčují, k němu poté i s určitým marnotratným despektem přistupují.

6 Résumé

My thesis, which is based on qualitative research, presents the world of sports betting from the bettors' view (emic perspective). I answer the questions that explicitly offer themselves regarding the bettor's nature, type – how a man becomes a bettor, why a bettor bets and so on. I address the topic of the stigmatisation of betting, the masculinity of betting and the relation between betting and doing sports, too.

I am personally engaged in the topic of my thesis. The reason is that I am myself a bettor and I work in a betting shop. From my youth I also participated in sports, which from my point of view helps me to be able to perceive betting and sport in a wider context. To gain the data for my bachelor thesis I used the technique of participated observation and halfstructured conversations. I compared and contrasted all my findings with the knowledge from anthropologically relevant literature, which I chose.

I showed that sports betting began to more develop in times, when horse racing began to develop, and that the original representative and creator of the sport betting culture was the aristocracy rank. Then I explained, that especially its easy availability, riskiness and element of hope make betting attractive. After that I explained the matter of relation between the betting office and the bettor, where there is an advantage in setting the rules on the one side and an advantage in possible choice of betting opportunity and so called synchronicity on the other side. Last but not least I showed that the reason why especially men bet on sport is on the one hand historical context and on the other hand the fact that betting is intrinsically more attractive and more understandable to men.

Based on the findings which I gained from the statements of my respondents, I showed that the bettor bets especially because he wants to be a bettor, since his betting is that which fulfills him. Further, that sport is one of the principal things which can bring a man to betting and that the stigmatisation of betting is still strongly perceivable in our milieu.

One of the common denominators of the stories of unsuccessful bettors, which were mentioned in the conversations I made is the negative to destructive effect of their betting on their immediate family.

In the very closing part I express the opinion that betting is fundamentally narcissistic and fully compatible with today's consumer society concept, which is concentrated on the consumption and immediate moment.

7 Seznam literatury a pramenů

7.1 Literatura

Bloch, Herbert (1951). The Sociology of gambling, *American Journal of sociology*, 57 (3), s. 215-221.

Bourdieu, Piere (1998). *Teorie jednání* (Praha: Karolinum).

Cassidy, Rebecca (2013). „A place for man to come and do their thing“: constructing masculinities in betting shops in London. *The British Journal of Sociology* 65 (1), s. 170-191.

Cassidy, Rebecca – Pisac, Andrea – Loussoarn, Claire (2013). *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge).

Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire (2013b). Introduction. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 16-31.

Disman, Miroslav (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele* (Praha: Karolinum).

Dostojevskij, Fjodor Michajlovič (1964). *Hráč a jiné prózy* (Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění).

Geertz, Clifford (2000). *Interpretace kultur* (Praha: Slon).

Hart, Keith (2013). Making money with money, Reflections of a betting man. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 33-49.

Horáček, Michal (1983). *Království za koně* (Praha: Olymp).

Horáček, Michal (2000). *Los a sázka* (Praha: Fortuna, a. s).

Horáček, Michal (2012). *Habitus hazardního hráče* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Chumley, Lily – Wang, Jing (2013). „If you don't care for your money, it won't care for you“ Chronotypes of risk and return in Chinese wealth management. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 272-294.

Markham, Francis (2005). Book review: *Qualitative Research in Gambling: Exploring the Production and Consumption of Risk*. *Urban Studies*, 52 (6), s. 1194 - 1197.

McMillan, Jan (1996). *Gambling Cultures: Studies in History and Interpretation* (New York: Routledge).

Miers, David (2013). Gambling histories, Writing the past in the present. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 71-90.

Nešpor, Karel (2006). *Už jsem prohrál dost* (Praha: Sportpropag).

Puri, Stine S. (2013). Betting on people, Bookmaking at the Delhi racecourse. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 202-223.

Reith, Gerda – Dobbie, Fiona (2013). The socio-temporal dynamics of gambling, Narratives of change over time. In: Cassidy, Rebecca - Pisac, Andrea, - Loussoarn, Claire, *Qualitative Research in Gambling: Exploring the production and consumption of risk* (Abingdon: Routledge), s. 50-70.

Toušek, Laco. (2012). Vybrané aspekty metodologie a aplikované antropologie. In: Hirt, Tomáš a kolektiv, *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie* (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni), s. 25-106.

Růžička, Michal (2009). Od „sociologie těla“ k „tělesné sociologii“, *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 10 (2), s. 68-71.

Untermeyer, Louis (1920). *Modern British Poetry* (New York: Harcourt, Brace and Howe).

7.2 Internetové zdroje

Blake, John. (2015). The Other Side: Where do coincidences come from? *CNN*. 29. 12. 2015 (<http://edition.cnn.com/2015/12/29/us/odd-coincidences-synchronicity-the-other-side/>, 11. 4. 2017).

Bluejay, Michael (2011). The Martinagle Betting System. *Vegasclick.com*. (<http://vegasclick.com/gambling/martingale-betting-system>, 11. 4. 2017).

Harris, Shell. (2010). Top 10 Most Reputable Historical Gamblers. *TopTenz*. 24. 8. 2010 (<http://www.toptenz.net/top-10-gamblers.php>, 11. 4. 2017).

Highfield, Robert. (2008). Scientists calculate the exact date of the of the Trojan horse using eclipse in Homer. *The Telegraph*. 24. 6. 2008 (<http://www.telegraph.co.uk/news/science/science-news/3345362/Scientists-calculate-the-exact-date-of-the-Trojan-horse-using-eclipse-in-Homer.html>, 19. 4. 2017).

Koreš, Jan. (2016). Michal Horáček – průkopník sportovního sázení. *Bet Arena*. 25. 4. 2016 (https://www.betarena.cz/rubriky/tipy-na-sazeni-a-analyzy/michal-horacek-prukopnik-sportovniho-sazeni_337.html, 19. 4. 2017).

Kurzové Sázení (2017). *Betting exchange aneb burza sázek* (<https://www.kurzovesazeni.com/betting-exchange-aneb-burza-sazek/>, 5. 4. 2017).

Leith, Sam. (2009). The answer to life, the universe and everything... *Daily Mail*. 19. 6. 2009 (<http://www.dailymail.co.uk/home/books/article-1192554/The-answer-life-universe--DECIPHERING-THE-COSMIC-NUMBER-BY-ARTHUR-I-MILLER.html>, 19. 4. 2017).

Mella, Mario. (2016). What is the Gambler's Fallacy? *Pinnacle*. (<https://www.pinnacle.com/en/betting-articles/betting-psychology/what-is-the-gamblers-fallacy>, 11. 4. 2017).

National Geographic (2011). *Numerologie nebo fyzika? Proč vědce fascinuje číslo 137* (<http://www.national-geographic.cz/clanky/numerologie-nebo-fyzika-proc-vedce-fascinuje-cislo-137.html>, 11. 4. 2017).

Nejčastější dotazy. *Neprohraj život*, (<http://www.neprohrajivot.cz/nejcastejsi-dotazy/>, 11. 4. 2017).

Nejedlý, Jan. (2013). Nové knihy. *Český rozhlas Vltava*. 3. 1. 2014 (<https://vltava.rozhlas.cz/nove-knihy-5145945>, 19. 4. 2017).

Perez, Cristina. (2014). Revisiting Erving Goffman's Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity by Cristina Perez. *Social Analysis of Health Network (SAHN)*. 1. 6. 2014 (<https://sahncambridge.wordpress.com/2014/07/01/revisiting-erving-goffmans-stigma-notes-on-the-management-of-spoiled-identity-by-cristina-perez/>, 11. 4. 2017)

Prýmasová, Lenka. (2008). Co je hra a kdy je soutěž hrou? *Metodický portál*. 22. 5. 2008 (<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/2329/CO-JE-HRA-A-KDY-JE-SOUTEZ-HROU.html>), 11. 4. 2017).

Rektorys, David. (2009). Warren Edward Buffett: skromný guru. *Investiční web*. 8. 9. 2009 (<http://www.investicniweb.cz/news-2009-9-8-warren-edward-buffett-skromny-guru/>, 11. 4. 2017).

Růžička, Michal - Vašát, Petr. (2011). Základní koncepty Pierra Bourdieu: pole – kapitál - habitus. *AntropoWebzin*.
(<http://www.antropoweb.cz/cs/zakladni-koncepty-pierra-bourdieu-pole-kapital-habitus>, 11. 4. 2017).

Tobby Bet (2015). *Sázkařské burzy*
(<http://tobbybet.cz/2015/02/sazkarske-burzy/>, 5. 4. 2017).

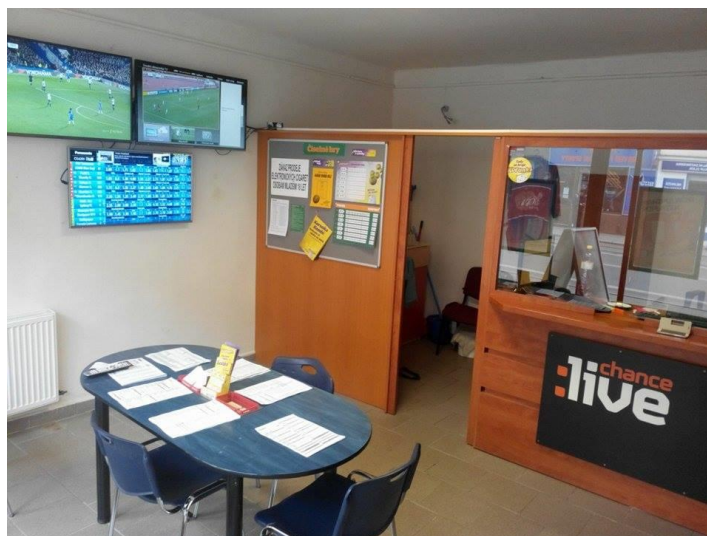
7.3 Ostatní

Caruso, D. J. – Gilroy, Dan. (2005). *Maximální limit* (film).

Zákon č. 186/2016 Sb., *o hazardních hrách*, v platném znění.

8 Přílohy

8.1 Fotografie

Obr. 1 – Pobočka sázkové kanceláře, kde jsem zaměstnán a zároveň i hlavní terén mého výzkumu.